AD

VIRI REVERENDI

CONIER. MIDDLETONI, S.T.P.

DE

MEDICORUM

APUD

VETERES ROMANOS

DEGENTIUM CONDITIONE

DISSERTATIONEM,

Qua SERVILEM atque IGNOBILEM eam fuisse contendit,

RESPONSIO.

Queline

LONDINI,

Typis S. Buckley:

Prostant apud J. WOODMAN et D. LYON Bibliopolas, M. DCC. XXVII.

2/1

uedrood i mole unitrata est La granda de moleculos

Topis S. Boenzer:
Colum and J. Woosman et D. Lvon
Ebliophia a section.

REMERSONS OF THE REAL PROPERTY OF THE PROPERTY

A D

VIRI REVERENDI

CONIER. MIDDLETONI, S.T.P.

DE

MEDICORUM

APUD

VETERES ROMANOS

DEGENTIUM CONDITIONE

486

DISSERTATIONEM RESPONSIO.

NVETERATA quaedam opinio per animos multorum eruditorum pervafit, omnes aut servos, aut abjectae sortis homines fuisse, qui apud veteres Romanos medicinam sece-

rint. Hanc autem sententiam. ut veritati parum confentaneam, artique falutari injuriofam, alii non minus eruditi refutare conati funt. Inter hos celeberrimus Meadius in Oratione fua Harveiana, tertio ab hinc anno publicata, ex honoribus et praemiis, quae in medicos olim Romae conferebantur, non tantum magno pretio et aestimatione ipfam medendi artem, sed etiam professores eius honesta conditione ac loco, illic fuiffe oftendit. Tot enim tantaque beneficia et immunitates, quae in Oratione commemorat, servis, aut aliis abiectae fortis hominibus, data fuisse, omnino ei incredibile videtur. Ceterum vir reverendus, C. Middletonus, S. T. P et Academiae Cantabrigiensis Protobibliothecarius, qui huic controversiae nuper se immiscuit, in Dif-

Dissertatione quadam ab ipso edita, medicorum apud veteres Romanos conditionem servilem atque ignobilem fuisse, contra Meadium praecipue contendit. Cum primum itaque ad manus Dissertatio ista pervenit, antiquitatis amore incitatus, in qua tota haec quaestio versatur, eam statim perlegi. Inter legendum autem, ut fit, quaedam notavi, et excerpfi; quae cum in cumulum majorem, quam ipse primo crediderim, excreverant, iterum describere, observationes quasdam adjicere, et in rem universam paulo accuratius inquirere, mecum ipse statui. Suscepto igitur opere ac paene effecto, quae scripferam, cum uno atque altero amico communicavi; qui ut ad finem perducerem, et publici juris facerem, mihi fuafores atque hortatores erant. Interim Notae Breves in Middletoni Dissertationem, ab erudito quodam medico, ut prae se sert, conscriptae, prodierunt. Sed cum auctor summa rerum capita solum attingere, paucosque illius errores, ut vocat, redarguere satis habuit; pleniorem totius argumenti disquisitionem neque rei antiquariae, neque medicinae studiosis, ingratam sore existimans, quid de eo sentiam, jam explicabo.

SUMMAM controversiae in duo capita Vir Reverendus partitur.

"Neque dicere, inquit, dubitavi,
"Meadium ipsum dupliciter pla"ne labi videri: primum, quod
"medicos olim Romae liberos esse est et ingenuos; deinde, quod chi"rurgos a ceteris medicis distin"gui omnino et segregari puta"ret; cum utrosque communi
"cum nomine, tum conditione,
"apud

" apud veteres Romanos usos " semper esse certissimum esse set ". Horum igitur utrumque partim rationibus, partim veterum scriptorum testimoniis, deinceps resellere conatur. Nos vestigia illius prementes via, qua ducit, sequemur; et tum argumenta, tum auctoritates, quanta possumus brevitate, expendemus.

QUOD ad prius caput attinet, a primis temporibus repetens, "Apud veteres, inquit,
"Romanos medendi artem non
"folum minus excultam, fed
"ne cognitam quidem esse, ex
"monumentorum omnium si"lentio suspicari fas est.". Si
artem hic stricto ac proprio
sensu intelligat, apud Romanos

' Differt, p. 4. ' Ibid. p. 5.

non solum minus excultam, sed ne cognitam quidem primis aetatibus fuisse, haud difficulter ei concedam. Sed pergit:

" NEC per plura deinceps ab " urbe condita fecula ullius un-" quam medici fama, nomenve " memoriae traditur; vel artis " quidem ipfius ulla fere a scri-" ptoribus fit mentio. Neque mirum sane raram ibi rei fieri mentionem, cujus rarum " fuisse usum necesse sit, apud " homines scilicet summa tem-" perantia educatos, summisque " laboribus exercitatos". mox: " In hoc rerum ftatu rem-" publicam fine medicis ad fex-" centefimum usque annum flo-" ruisse narrat Plinius '; " tamen haud ita accipiendus " est, quasi neminem omnino

" per tot secula medicinae ope-" ram dedisse afferuisset; quum " medicos, qualescunque tandem " ii fuerint, diu ante Romae " extitisse, et multi auctores " fint, et ipse quidem Archa-" gathum quendam artem ibi " antea exercuisse meminit. " taque hoc folum fignificasse " intelligendus est: nullum il-" lis temporibus Romanos ha-" buisse medicum, qui artis pe-" ritia, vel nominis fama incla-" ruerit, artemque ipsam inte-" rea jacuisse penitus, nullo lo-" co aut honore habitam, nec " nisi a servis et extremae sor-" tis hominibus administratam : " quos fere omnes a Graecis " (qui magnam Italiae partem, " Siciliamque tum omnem te-" nebant) aut bello captos, aut " pretio emtos, aut fugitivos de-" nique este verisimile est; quum

" in Graecia medicorum fervulos, " dominos confectando, aegrof-

" que fimul obeundo, medendi

" faepe artem didicisse atque exer-" cuisse certissimum est ". Locum hunc V. R. tam plene descripfi, quia non unum continet, in quo nequeo, quin ab eo diffentiam.

Etenim cum omnes fere, qui artem medicam ad sexcentesimum usque annum Romae administrarunt, Graecos fuisse, verisimile esse existimet; quemadmodum haec fententia cum Catonis (qui tunc temporis vixit) epistola ad filium, quae apud Plinium legitur, conciliari possit, haud percipio. De Graecis enim loquens Cato, Quandocunque, inquit, illa gens suas literas dabit, omnia corrumpet; tum etiam magis, si medicos suos buc mittet '. Quomodo autem dicere potuisset

Differt. p. 6, 7. 2 Hift, L. xxix. c. 1. Cato,

Cato, Graecos omnia Romae corrupturos, si medicos suos illuc mitterent; fi, ut V. R. statuit, non tantum illo tempore, sed et diu antea, tota fere medendi ars apud Romanos a Graecis fuisset administrata? Graecam itaque medicinam non ita Romae tunc cognitam fuisse, et communi usu receptam, ut is nobis persuadere studet, satis manifesto apparet. Non enim de ea loquitur Cato, ut de re praesenti, et quae vulgo obtinuit (quod fine dubio non filuerat, fi verum fuiffet) fed tanquam vates, ut ait ipfe, praemonet, quanta exinde detrimenta respublica caperet, si in posterum unquam admitteretur. Idem quoque ex alio Plinii loco confirmari videtur, ubi ita fcribit : Brassicae laudes longum est exequi, cum et Chrysippus medicus privatim volumen ei dicave-B 2 rit.

rit, per singula membra hominis digestum, et Dieuches; ante omnes autem Pythagoras et Cato non parcius celebrarint. Cujus sententiam [scil. Catonis] vel es diligentius persequi par est, ut cognoscatur, qua medicina usus sit annos De Romanus populus'. Quem locum fic interpretatur Plinius Valerianus: Cato tradit populum Romanum sexcentis fere annis medicina brassicae usum; nondum enim in urhem commeaverant medici, qui in artem redegerunt, quemadmodum magno sanitas constet; et peregrina secum pigmenta attulerunt, ut illis imponerent pretia, quae vellent'. Si populus igitur Romanus medicina Catonis fententiae congruenti annis sexcentis usus sit, ut Plinius hic indicare videtur;

Hist. L. xx. c. 9. De re medica, L. iv, c. 29.

neque Graeca profecto ea esse potuit, neque a Graecis medicis administrari; utrisque enim Cato hostis suit infensissimus.

Praeterea ex Catonis verbis, quae in epistola jam laudata proxime seguuntur, eum non de servis loqui, fed liberis, fatis liquet. Jurarunt, inquit, inter se barbaros necare omnes medicina. Et boc ipsum mercede faciunt, ut fides iis sit, et facile disperdant. Nos quoque dictitant barbaros. Tam de fervis haec dici quis credet? Servi non mercede, fed jusfu dominorum, medicinam faciebant; nec, ut opinor, Romanos, hoc eft, dominos fuos, barbaros dictitare sustinuissent. Non a fervis itaque, fed liberis, qui sponte sua medicam artem exercendi causa Romam se conferrent, timor hic Catonis exortus est, Quapropter sententia V. R.

tam

tam de tempore, quo Graeca medicina Romae recepta fuit: quam de servis eam primo illic, administrantibus, nullo fundamento nititur. Sed cum Romani omnes artes ingenuas a Graecis acceperint, docte fane et perite clariffimus Meadius artis medicae primordia apud Romanos ab Archagatho ducit', qui, narrante Plinio, primus e medicis venit Romam Peloponneso, anno urbis DXXXV'. De reliquis autem ad id tempus medicis, ut de hominibus imperitis, nullo artis vel doctrinae praefidio instructis, et qui vix in censum medicorum adscribi mereantur, haud magis rationem esse habendam existimasse videtur; quam habuit Cicero de versibus,

Quos olim Fauni, vatesque ca- h

¹ Orat, Harv. p. 8, ² Hist. L. xxix, c, 1, ³ Brut. c. 18, CUM

cum Romae poëtices initia post annos demum quingentos ab urbe condita collocavit. Quanquam ipfe etiam Archagathus artem illic oftendisse potius, quam introduxisse censendus est. Nam, ut Plinius ibidem narrat, licet mire gratus esset adventus ejus initio; mox tamen a saevitia secandi urendique transiit nomen in carnificem, et in taedium ars, omnesque medici. Hinc ratio apparet, cur post Archagathum de nullius Graeci medici, diuturno tempore, Romam adventu legamus; et cur etiam de Graecorum medicina, ut de re potius in futurum timenda, quam tunc in usu, Cato loquatur: scilicet ars, omnesque eorum medici, apud Romanos, fi Plinio credamus, in taedium transierant.

Ex auctoribus autem, quorum testimonia

testimonia in margine citat, ut Romanos ante annum urbis sexcente simum medicos habuisse ostendat, alter est Dionysius Halicarnassensis; qui, " Peste, ut " ait, Romae circiter annum " ccci graffante, medicos aegris " curandis non fufficere memi-" nit". Ambiguo autem fenfu mentem Dionysii expressisse videtur illis vocibus, medicos aegris curandis non sufficere; cum scribat is, morbum ita faeviisse, ut ei non amplius succurrere possent. Graeca verba funt : "Ole Tor iatron aox 8, lar et Confeir tois xaualois . Alterum testimonium ex Plauti Rudente petitur:

Gr. Quid tu, num medicus,

quaeso, es?

La. Îmmo edepol una litera plus fum. Gr. Tum tu Mendicus es ².

¹ L. x. c. 53. ² Ad. v. fc. 2. Verum

Verum oblitus fuisse videtur V. R. hanc Graecam esse fabulam, in qua, ut e prologo discimus, res, tanquam Cyrenis acta, repraesentatur. Plauti autem aetate Romae medicos fuisse, fi res aliunde esset dubia, quomodo hinc demonstrari posset, me sane omnino sugit. Sed alios hoc genus lapsus suo loco infra observabimus.

Proinde si in Graecia medicorum servulos medendi artem plene et accurate didicisse, et publice illic exercuisse, censeat; in ea re haud parum falli videtur. Neque probant hoc illa Platonis verba, in margine ab eo laudata: Kas initazu tar servitas in textus attaria in textus appareat, locum istum

hic plenius adscribere non pigebit. Qui fic fe habet : AO. Eioí 78 lies ia Sol, Paper, xa lives uniperay Tor ים דפשי בי ומדפשה אל אמאצענו או מצ ע דצדשה ΚΛ. Πάνυ μ 8ν. ΑΘ. Ἐάν τε γ' ελεύθεpol work, das te Agaol, na] emitaku 3 78 Seavor W xai feweiar, xai xal' eun feiar this τέχνω κτώντα, κατά φύσιν δέ μή, καθάπερ οἱ ἐλεύθεροι ἀυ]οί τε μεμαθήχαση έτω, τές TE aut Sidaonson majous: Jeins an Casta Suo yern The xaduurar ia Sor; KA. Hos علم فغ; AO. Ap' si C Eurosis, oh, Ashan C Exembépour de lan The xamorlar de Tais moreous τυς μέν λυλυς σχελόν և οί λέλοι τα πολλά ia Sevouor wer Ségortes, & ci rois la Seiors me-פועביסין פג אַ סינד עוש אליסי באמקסט אפנו יםon wat @ exagou The oixethe outers The TOI-रंग्ला वित्तक्षेत्र शिक्षकार, वर्ण वेत्रवर्णका व्यान κειδώς είδως, καθάπερ πίρανι (αὐθαδώς οί-Deray amound was mos a Mos napros ra oixerlus καὶ ρασωνίω ούπο το δεασότη παρασκευάζα τ स्वत्मार्गमार दे किम्प्रिशिया ; o de exeudep de de e-TITOTA ELGOV TO TE EXECUTE ON VOONHA CA JEPATEUES

ரை அவி 'கொரைவால்' குடி' . Ea ratio fuit medicae artis inter Graecos excum medicamenta ercendae, fua medici conficiebant, quae fervilia ministeria in rebus quibusdam exequendis necessario requireret. Diftinguit igitur Plato inter liberorum institutionem, et eam peritiam, quam fervi quidam folertia ingenii et observatione, dum manda-tis dominorum obsequerentur, acquirere possent. Nam in eadem familia, ut observat doctisfimus Meadius, vigebat ut plurimum apud Graecos medicina, filiis et filiorum filiis a patribus per manus tradita". Hi itaque a pueritia ad artem educti atque instituti, longe plenius et accuratius eam didicerunt, quam fervis licuit, qui, quicquid intel-

C 2 lexerint,

De leg. L. iv. p. 720. Ed. Serran, Differt. De numm. Smyrn. p. 49.

lexerint, dominos consectando, aegrosque simul obeundo consecuti funt. Neque minus profecto discriminis inter diversam artis exercendae, quam discendae rationem, prout a liberis, aut fervis administrabatur. Plato collocat. Hos enim eatenus tantum medicinam, vel potius munera quaedam ad eam spectantia, idque in suae fortis homines, administrasse, quatenus domini eorum laborem atque operam fuam levandi caufa voluerunt, plane fignificat. Quare ex hoc Platonis loco servos publice, et suo nomine, apud Graecos medicinam fecisse V. R. nunquam, opinor, evincet. Immo id legibus vetitum fuisse manifesto constat. Nam, ut tradit Hyginus, Athenienses caverant, ne quis servus, aut foemina artem medicinam dif-

disceret'. Et cum postea, ut dicit, legem emendarunt, ingenuis tantum foeminis id beneficii concesserunt. Servis autem, quibus artem discere nunquam licuit, facere nequaquam certe permissum fuit. Ceterum per foeminas, quae medicam artem discebant, obstetrices intelligit Hyginus; quae a Romanis etiam medicae vocabantur. Accedit his, quod, Platonem in eo loco de fervis loqui, non certum esse vi-Nam, ut discimus ex Athenaeo, voces Ashus et inimas ita nonnunguam distinguebantur, ut prior libertum, posterior vero servum fignificaret. Sed operae pretium erit ipsum audire. Διαφέρον φησί Χρύσιστο Το Ανλον δικέτυ, δια το τώς άπελευθέρως με Λέλες είε είναι, οικέτας No Tes pin & x Inorws apaphies. Et mox:

Fab. 274

Kalgyrai

Kahirlay of of Aghor, as & Kherapy & Phois of Tays yhoo (as, a Cos, is Jeganor)tes, ε ἀκόλεθοι, ε Λιάκονοι, Ε υπηρέται, "π δε πάλμιστες, ε λάτε s'. Cum Plato igitur in loco, de quo agimus, Agass istos impilas Al iazar appellet, vero haud absimile videtur eum libertos intellexisse; qui, cum dominis suis operas praestare tenerentur, quoties hi aegrotorum multitudine diftringebantur, As-Aus et oixeras visitare in mandatis habebant, dum ipfi inenfipes adibant. Et de hoc medicorum genere illud Laertii haud incommode forfan explicari possit : langos ei Av-AG ein, nuoling sar aira. Atque idem in usu fuisse apud Romanos, ut medicorum liberti justis patronorum in aegrotis vifitandis obsequerentur, ex Alfeni responso intelligimus. Medicus,

' Lib. vi. c. 19. Lib. vi, § 30.

ALTIN LE

· inquit,

inquit, libertus; quod putaret, si liberti sui medicinam non facerent, multo plures imperantes sibi habiturum; postulabat, ut sequerentur se, neque opus facerent: id jus est, necne? Respondi, jus esse: dummodo liberales operas ab iis exigeret; hoc est, ut adquie scere eos meridiano tempore, et valetudinis et honestatis suae rationem habere sineret'.

Hactenus de medicis, quos per primos fexcentos annos Romani habuerunt, vidimus. Neque caufam percipio, quo minus hic verba clarissimi Meadii usurpare mihi liceat, cum ait: Nihil fervile artem medendi adhuc dedecorat. Imperitos plerumque homines suisse atque artis expertes, utpote qui nec ipsi rem

L. 26. princ. ff. De oper. libert. 2 Orat. Harv. p. 9.

medicam in artem redegerant, nec a Graecis acceperant; atque in iis civitatis moribus, ac tenui ratione vivendi, etiam haud amplae fortunae, facile concedam: fervos autem fuisse, ne minimam quidem argumenti speciem V. R. attulit, quo, ut credam, inducar. Ad sequentia igitur fecula cum eo jam progrederer, nifi unum prius observandum restaret, quo a Senecae mente omnino aberrasse videtur. Is enim, ut ait, " Medicos, inter " infimos hominum recenset; et " divitias in bonis nequaquam " ese numerandas contendit. " propterea quod ejusmodi bona " in arte medendi bumillimis " quibusque contingere vide-" mus '". Sed qui locum istum apud Senecam paulo attentius

^{*} Differt. p. 7.

confiderabit, vocem humillimis morali fensu usurpari, mentisque habitum fignificare, plane percipiet. Non enim de civili hominum statu illic agitur; fed bona malis hominibus contingere posse affirmatur, quod artium quarundam professorum, atque inter illos medicorum, exemplo oftenditur. Hoc Senecae argumentandi ratio manifestum faciet, qui ex Stoicorum placitis probare suscipiens, virtutem folum vere effe hominis bonum, illo argumento utitur: Quod contemtissimo cuique contingere ac turpissimo potest, bonum non est: opes autem et lenoni et lanistae contingunt: ergo non sunt bona. Peripatetici contra, Falsum est, inquiunt, quod proponitur : nam et in grammatica, et in arte medendi, aut gubernandi, videmus bona bumillimis/quibusque con-

contingere'. Jam in majori Senecae propositione voces contemtissimo et turpissimo, non de externa hominum conditione, fed de mentis habitu, necessario intelligi oportet. Nunquam enim negarunt Stoici virtutem etiam fervis, & abjectissimae fortis hominibus contingere potuisse. Quare ni Peripatetici eadem fignificatione vocem bumillimis in fuo argumento posuissent, eam Senecae propofitionem, quam falfam esse dicunt, nullo modo oppugnaffent. Porro ex alio Senecae loco hoc confirmari videtur, ubi liberalium studiorum professores turpissimos ac flagitiosissimos ipfe appellat. Verba funt: An tu quicquam in istis [studiis] esse credis boni, quorum professores turpissimos omnium ac flagitio-

1 Epist. 87.

fiffimos.

fissimos cernis? Quid borum ad virtutem viam sternit'? Per vocem igitur humillimis non infimae sortis homines, sed virtute inanes, hoc est, humillima et abjecta mente praeditos, ut Stoici cenfuerunt, Peripateticos intellexisse manifestum videtur. Quod ex Senecae quoque refponso plane evincitur; ubi bumillimis istis mox eos opponit, quos virtus extollit, et supra cara mortalibus collocat. Nec mihi profecto liquet, quemadmodum bona, in Peripateticorum argumento, divitias, ut V. R. accipit, fignificare possint. cum Seneca negaverat opes esse bona, quod contemtissimo cuique ac turpissimo contingere possint, idque lenonis et lanistae exemplis oftenderat; illustrasse = po-

* Epift. 88.

tius, quam refutassent Senecae argumentum Peripatetici, alia turpiffimorum hominum exempla proferendo, quibus opes aeque contingant. Quare aliud bonorum genus, hoc est bonum artium, Peripatetici, ut opinor, adferre voluerunt. Quanquam nec in his quidem veri aliquid boni esse concedit Seneca, ut paulo fupra vidimus. Perperam itaque V. R. a vero sensu detorquens, in medicorum dedecus hunc Senecae locum convertit, quasi inter infimos homines cos recensuisset; cum alias certe tam de medicis, quam de arte illorum, haud parum honorifice loquatur. Nec medico, inquit, in majus gratia referri potest; solet enim et medicus vitam dare'. Et alibi: Medicinae apud aegros usus, apud sanos honor est?.

De benef. L. iii, c. 35. De clement, L. i. c. 2.

SED tempus est, ut ad sequentia Romanorum secula iam deveniamus, et quinam fuerit apud illos medicorum ftatus iis temporibus paulum exquiramus. " Quum vero, inquit, Graecia " tandem et Afia subactae, im-" perioque adjectae essent; tum " luxu inde omnia, deliciisque " Romae diffluere, Graecorumer que artes in urbem introdu-" ctae priscam illam vitae disci-" plinam, fimplicitatemque omnem corrumpere; principef-" que viri tum primum Graecu-" los undique fervos artibus " instructos, et medicinae prae-" cipue peritos, qui et valetu-" dini et luxuriae fimul mini-" ftrarent, conquirere fibi, ac om-" ni studio coëmere coeperunt: " neque procerum posthac di-" vitumve domus ulla medicis " fervis, vel pluribus, vel finguint.

" lis ad minimum caruiffe vide-" tur; quorum deinceps in ma-" nibus medendi ars, ac provin-" cia fere omnis versata est ". Mores Romanorum iis temporibus, de quibus V. R. hic loquitur, in pejus fuiffe mutatos, luxuriamque cum victoriis ac finibus imperii crevisse, ex scriptoribus eorum discere licet, qui de hac re haud raro queruntur. Quod scribit autem, principes viros TUM PRIMUM Graeculos fervos medicinae peritos conquirere ac coëmere coepisse, cum iis, quae supra affirmavit, qua ratione conciliari possit, mihi fane haud facile apparet. Dixit enim antea, intra primos fexcentos annos, nimirum dum prisca illa vitae disciplina, morumque simplicitas adhuc man-

Differt, p. 707

fit, medicinam apud Romanos non nisi a servis et extremae sortis hominibus administratam: quos fere omnes a Graecis aut bello captos, aut pretio emtos, aut fugitivos fuisse, verisimile esse statuit'. Servorum autem emtores de ingenio eorum et arte, quibus essent praediti, inquirere solebant. Quosnam igitur fuisse dicamus, qui hisce simplicibus et incorruptis aetatibus serves iftos medicos conquifivere, ut pretio fibi emerent? Non principes viros, fi V. R. credamus. Hi enim domestica sua disciplina contenti, quae ex paucarum herbarum notitia ac usu constabat, Graecorum medicinam contemserunt. In manus igitur inferioris ordinis hominum cos devenire necesse fuit; qui

de arte illorum, ut videtur, melius quam proceres sentientes, domi aluerunt, et in sua ac suorum valetudine curanda occuparunt; ubi tam perite atque astute hi Graeculi rem gesserunt, ut brevi tempore totius fere medicae administrationem, scio quomodo, sibi comparaverint. Cuinam autem credibile potest videri, in ea paupertate civium, ut ait, mediocris fortunae homines tantos fumtus in fervis Graeculis, qui valetudini fuae administrarent, alendis impensuros fuisse; quod ne principes quidem viri, donec luxu omnia, deliciifque postea Romae diffluerent, facere coeperunt? Quanam igitur ratione haec fecum cohaerere possint, aliis explicandum linquo.

Verum iis aetatibus, de quibus jam agimus, proceres Ro-

manos

manos, ac divites, fervos omni arte instructos, atque inter eos medicinae etiam peritos fibi comparare, ac domi fecum retinere haud raro folitos, nemo ignorat, qui in veteri Romanorum historia non plane sit hospes. Sed in borum manibus medendi ars ac provincia fere omnis versata nec suit, nec ullo modo esse potuit. Hos enim ad suum et suorum usum alebant domini. et opera eorum domesticis parietibus claudebatur, ubi familiae valetudini privatim ministrabant. Nihil igitur commune habuerunt servi cum artis professoribus, et iis, qui per urbem publice eam exercuerunt. Quis unquam de servo audivit, qui professor medicinae, aut ullius artis ingenuae diceretur? Profiteri sane, cum artibus tribuitur, est publice suscipere et exercere ; quod fervi in pote-1113

potestate sua non habuerunt. Si quis Suetonii libros de Grammaticis et Rhetoribus legat, multos utriusque artis illic inveniet, qui fervi fuerant; sed neminem, qui docendi munus in fe ante fuscepit, quam libertatem fuiffet confecutus. Nec aliter se res habuit ratione medicorum. Lucius Titius, ut in jure Romano legimus, ita testamento cavit: Medicos tibi commendo illum et illum; in tuo judicio erit, ut habeas bonos libertos et medicos: quod si ego libertatem iis dedissem, veritus sum, quod sorori meae carissimae fecerunt medici servi ejus, manumissi ab ea; qui, salario expleto, reliquerunt eam'. Doctiff. Clericus, legem hanc citans, verba salario expleto fic Gallice vertit: après qu'elle leur

L. 41. S. 6. ff. De fideicomm. libertat.

eut payé leur salaire : sed, ut mihi videtur, minus recte. Nam Romae medici operam suam annua mercede, vel falario, domibus aegrotorum invifendis elocabant. Ob quam causam Stertinius, narrante Plinio, imputavit principibus, quod quingentis sestertium millibus contentus es-Jet; cum Jexcenta quaestu urbis sibi esse, numeratis domibus, ostenderet ?. Sic cum mulier quaedam ita legaverat: Medico Sempronio, quae viva praestabam, dari volo: ea, inquit jurisconfultus, videntur relicta, quae certam formam erogationis annuae, non incertam liberalitatis voluntatem habuerunt?. Quare per voces salario expleto Titium fignificasse puto, medicos, quos

foror

Hift. De la med. p. 111. l. i. c. 2.

² Hist. Lib. xxix. c. 1.

L. 10. S. 1. ff. De ann. legat. et fideig mm,

foror ejus manumiserat, eam reliquisse, cum primum tot domus operam eorum conduxissent, quarum salario bene sustentare se poterant. Servi autem, qui in dominorum potestate erant, ut reliquae facultates, et in bonis eorum semper numerabantur, operam suam, ut liberti, aliis elocare nequibant. Plerisque igitur Romanis civibus alii medici, quorum opem in morbis peterent, necessario requirebantur. Qui cum haud alii effe possent, quam liberi; corruat hinc necesse est V. R. et aliorum fententia, qui totam fere rem medicam a servis Romae administratam fuisse statuant.

Imo haec, quae diximus, ipse paulo ante quodammodo concessisse videtur, cum ait: "Ho-" rum [scil. Graecorum] non-" nulli libertatem tandem, seu

" domi-

" dominorum gratia promeren-" da, seu pretio dato adepti, of-" ficinas plerumque ad operam " fuam, artifque instrumenta " publice vendenda, conducere " folebant; quas medicinas Plau-" tus vocat, quasque perinde ac " tonftrinas, conciliis, coetibuf-" que otioforum frequentari fo-" litas docet '". Liquet ex his verbis, V. R. fervis iftis Graeculis libertatem consequi, priusquam officinas conducerent, quibus artem fuam publice exercere possent, necessarium existimasse. Qua in re fine dubio, quod verum est, censuit. Dupliciter tamen hic lapfus fuiffe videtur: primum, quod de Graecofum istis medicinis intra annum urbis fexcentesimum loquitur; deinde, quod ad Plauti Amphitruonem', hoc est The-

Differt. p. 7. 2 Act iv. fc. r. v. 5.

ben Boeotiae, rei, quae in ea fabula exhibetur, sedem, nos remittit, quo Romae tunc temporis illas in usu suisse demonstret.

Tam ex iis, quae diximus, rem medicam apud Romanos in servorum fere manibus hactenus non versatam fuisse, satis, opinor, manifestum est. Nam per primos fexcentos annos nihil omnino de fervis medicis audimus. Et qui postea a viris principibus, aliifque in re lauta constitutis, ad hoc ministerium emebantur, cum publicis civitatis medicis nihil commune habucrunt. Ceterum haud dubitandum est, quin multi ex his fervis, postquam libertatem adepti effent, artem publice profiterentur. Attamen practer hos, alios etiam homines ingenuos iis temporibus Romae medicinam fecifie mox oftendemus.

Sed

Sed cum auctore nostro interim progredimur. "Medicorum-" que, inquit, adeo numerus "dum in urbe magis indies " crescebat; raro tamen adhuc " de medicina ipfa, ejusque pro-" fessoribus, tanquam de re bu-" mili et abjecta nimis, apud " auctores mentio occurrit ". Hoc fane medicina cum aliis artibus commune habuit, ut serius ac difficilius a Romanis reciperetur; fed non inde fequitur, cum semel admissa suerit, prore bumili et abjecta fuisse habitam. Contrarium certe ex iis. quae postea dicemus, manifesto apparebit. Porro etfi chirurgiae exercendae rationem Graecam Romani primo improbaverint, ut ex Plinii verbis de Archagatho fupra allatis intelligimus; nec ipsum tamen Archagathum, nec alios

Differt. p. 8.

quoscunque medicos, eadem severitate, qua artium quarun dam aliarum professores, unquam tractaffe videntur. Rhetorica, inquit Suetonius, apud nos, perinde atque grammatica, fere recepta est, paulo etiam difficilius; quippe quam constet nonnunquam etiam prohibitam exerceri. Quod ne cui dubium sit, vetus senatusconsultum subjiciam : CAIO FAN-NIO STRABONE MARCO VALERIO MES-SALLA CONSULIBUS, Marcus Pomponius praetor senatum consuluit. Quod verba facta sunt de philolophis, et de rhetoribus, de ea re ita censuerunt: Ut Marcus Pomponius praetor animadverteret, curaretque, uti ei e republica fideque sua videretur, uti Romae ne essent'. Factum est hoc sc. anno urbis conditae pxcii annos nimirum septem et quin-

Lib. De clar. rhetos, o. 1.

quaginta

quaginta postquam Archagathus Romam advenerat. Constat igitur ex his Suetonii verbis philosophos ac rhetores Roma pulsos suisse. Quod scriptis autem nonnulli tradiderunt, idem medicis quoque iis temporibus accidisse; id commentum esse, nulla veterum annalium side, nullis antiquorum monumentorum indiciis confirmatum, ostendit doctissimus Meadius'.

Sed pergit V. R. "Neque "praeter unum Archagathum, "cuivis unquam medico ante "J. Caesaris aetatem jus civita-"tis datum reperio: primusque, "ut opinor, circum idem tem-"pus Asclepiades quidam me-"dendi arte celebris suit; qui "cum rhetor primo suisset, "nec remedia nosset, quum rhe-

Orat, Harv. p. 8. Plin. Hift. xxv. 2. xxvi. 3.

" toricam tamen fibi minus " quaestuosam invenisset, ut sa-" gaci erat ingenio, ad medici-" nam se convertit, ac famam " inde magnam atque auctori-" tatem adeptus, in Ciceronis ' " deinceps amicitiam et famili-" aritatem est receptus?". Vix ullos ex Graecia medicos post Archagathum Catonis aetate Romam venisse, ex iis, quae supra diximus 3, veri admodum fimile videtur. Catonem autem anno urbis DCV. obiisse narrat Plinius 4. Ex quo tempore ad difputationem illam inter fummos viros de arte dicendi, quam in libris De oratore inducit Cicero, anni septem et quinquaginta sunt elapfi; quod ex Philippi confulatu apparet, quo anno eam habitam fuisse fingit', cum ipse adhuc puer

De orat. L. 1. c. 14. Differt. p. 8. Pag. 15.
Hift. Lib. xxix. c. 1. Lib. 1. c. 7.
effet,

effet, ut ad Atticum scribit'. Quare non de Ciceronis, ut ait V. R. sed sua ipsius cum Asclepiade amicitia, verba illa Craffi intelligi debent: Neque vero Asclepiades is, quo nos medico, amicoque usi sumus, tum, cum eloquentia vincebat ceteros medicos, in eo ipso, quod ornate dicebat, medicinae facultate utebatur, non eloquentiae'. Porro non ut de re nova, et quae tum fieri incipiebat, hic loquitur Crassus. Neque sane dubitandum est, eum famam magnam atque auctoritatem adeptum fuisse, priusquam in Crafsi amicitiam et familiaritatem reciperetur. Habemus igitur hic medicum illustrem, et magni nominis apud Romanos, intra annos fexaginta post mortem Catonis; et qui ea de cansa ad medi-

L. xiii, ep. vo. L. I. c. 14.

cinam se convertit, quia magis quaestuosam, quam rhetoricam Haud contemnenda invenerat. igitur, ut videtur, iis temporibus medicae artis praemia Romae fuerunt. At quibus? Servifne? Nihil minus. Hi enim in familiae valetudine curanda occupati, fine concessu domini nihil lucri aliunde fibi corradere potu-Praemia igitur, quibus erunt. Asclepiades movebatur, ea medicorum, qui artem publice exercebant, fine dubio fuere. Praeterea quinam erant isti medici. quos eloquentia vicisse Asclepiadem dicit Craffus? Num fervos fuiffe credamus? Cum servis, ut opinor, amicum vix comparare voluit. Ad haec, Graecia et Asia nondum erant subactae. Non-dum igitur ex V. R. sententia principes viri Graeculos iftos servos, medicinae peritos, conquire-

re sibi, ac omni studio coëmere coeperunt. In fumma, quod Cato praevidit ac timuit, non diu post mortem ejus accidisse videtur. Graeci enim medici jam se Romam contulere. Et ficut aliis Graecorum artibus Romani hisce temporibus adfuescere, ita medicinae quoque illorum conciliari coeperunt. Hinc medica ars magis magisque indies prae aliis facta est quaestuofa. Quod cum Asclepiades, vir sagacis ingenii, percepit, arte dicendi relicta, ad hanc se convertit. At paucis deinceps annis, cum jam luxus ac deliciae una cum opibus Romae quotidie creverunt, principes viri omne genus splendoris et lautitiae affectantes, fervos medicos in ufum fuum privatum comparare, ac domi fecum habere voluerunt; quorum exemplum etiam,

nt fit, alios inferioris ordinis homines cito imitatos fuiffe verifimile videtur. Non igitur fervi erant, qui Graecorum medicinam primi Romam attulerunt; fed postquam ab aliis, qui sponte illuc advenerant, allata fuit, atque approbata, proceres Romani, ut Graecos haberent medicos, qui semper sibi praesto adessent, servos hac arte peritos coemere incipiebant. Quare neque de tempore, quo florere coepit Asclepiades, cum V. R. consentire possum; nec cum primum eum, post Archagathum, apud Romanos medendi arte celebrem fuisse censeat. Etenim alios tunc Romae medicos fuiffe necesse est, quorum opibus, arte fua comparatis, ad illam le convertere primum incitatus fuit, et quibuscum postea de artis principatu contendit; etfi nomi-

na corum temporis injuria ad nos haud pervenerint. Neque ea, quae de tempore, quo floruit Asclepiades, paulo supra diximus, Plinio omnino repugnant, qui aetate Magni Pompeii collocat', et legatos et pollicitationes Mithridatis regis sprevisse scribit ': ad annos enim centum et quinquaginta vitam produxisse fertur 3. Proinde vir hic tantopere celebratus multos discipulos atque auditores habuit, quorum nomina ex antiquis scriptoribus Clericus + et Fabricius 5 inter alios collegerunt, ad quos brevitatis causa lectorem remitto. Num hos etiam servos fuiffe contendet V. R? Optime, ut arbitror, vir tantus in servis instituen-

B, Gr, Vol. xiii.

Hift. Lib. kxvi. c. 9. 2Ib, vii. 37.

³ Fabric, Bibl. Gr. Vol. xiii.

Hiff. De la med. Par. 11. 1. 3. c. 11.

dis bonas horas collocasse se ex-

At fi V. R. audiamus, "Ro-" mae interea tanto semper in " dedecore ars tota jacuit, ut fo-" lum eam Graecarum artium, " magno licet fructu propofito, " Romani gravitate sua indi-" gnam judicarint; paucissimique illi Quiritium, qui quaestu " vix tandem allecti, eam non inisi sero attigerint, tanquam " ad Graecos transfugae habe-" bantur 1.". Haec, tanquam Plinii auctoritate dicta, exponit, ad quem in margine lectores remittit. Sed miretur fane aliquis, cum in fine Differtationis se nihil aliud, quam bistoricam disquisitionem in ea scribenda propofuisse sibi confirmet, curam attentiorem in scriptis ve-

Differt. p. 8,

terum

terum citandis atque explicandis eum plerumque non adhibuisse. Non enim dicit Plinius (ut ille nobis perfuadere ftudet) medendi artem Romanos gravitate sua indignam judicasse; nec, qui eam attigerint, tanquam ad Graecos transfugas fuisse habitos. Quo autem mens Plinii clarius appareat, verba illius hic adscribam. Solam, inquit, hanc artium Graecarum nondum exercet Romana gravitas in tanto fructu: paucissimi Quiritium attigere, et ipsi statim ad Graecos transfugae; imo vero auctoritas aliter quam Graece tractantibus, etiam apud imperitos, expertesque linguae, non est; ac minus credunt, quae ad Salutem suam pertinent, si intelligunt '. Nec vox indignam hic legitur; neque voces ad

Hift. L. xxix c. 1.

Graecos transfugae eo sensu dicuntur, quem is confingit. Etenim illud tantum vult Plinius:
paucissimos Romanorum rei medicae operam dedisse; et qui de
ea scriptis tractavissent, non sua,
sed Graeca lingua id facere elegisse. Cujus rei hanc causam
adducit; quia auctoritas aliter,
quam Graece eam tractantibus,
non erat. Atque ita eruditiss.
Harduinus verba haec explicat.
Quoniam spreto, inquit, Latino
sermone, Graece etiam homines
Romani scripserunt: ut, Sextius Niger, aliique.

Sed pergit auctor: "Apud il"los [Romanos] bellicae virtu-

"tis laus et splendor primum

" semper locum obtinuisse, pri-

" mamque ad gloriam commen-

" dationem praebuisse videtur;

² Ad locum.

" qui vero in toga potius foro-" que versari, et pacatiora sequi "ftudia maluerunt, alii, ut ait " Cicero, se ad philosophiam, a-" lii ad jus civile, alii ad elo-" quentiam applicuerunt 1. Hisce " se artibus ingenuus quisque ex-" ercuit; hisce solis viam sibi ad " opes, famam, honores patefe-" cit 2". Artes hic a Cicerone memoratae apud Romanos tunc temporis maxime celebratae fuere, atque iis nobilissimi adolescentes se praecipue applicuerunt. Eamque ob causam de illis potissimum mentionem facit o et fummorum virorum exemplis filio commendat. Sed non inde sequitur, Romae interea in dedecore medendi artem totam jacuisse, ut V. R. paulo ante affirmavit; aut Ciceronem eam

De offic. L. i. c. 32. . Differt. p. 8.

No sa

G 2 ingenuc

ingenuo homine prorfus indinam judicasse. Contrarium certe ex eodem Ciceronis libro manifestum apparet, ubi medici laudem cum ea imperatoris, et oratoris conjungit. Sed nec medici, inquit, nec imperatores, nec oratores, quamvis artis praecepta perceperint, quidquam magna laude dignum sine usu et exercitatione consequi possunt'. Quis jam credet laudem servili arte comparatam cum ea imperatorum, atque oratorum, Ciceronem commemorare voluisse? Imo inter liberales artes ab eo medicinam collocari statim videbimus: sed prius auctorem nostrum audiamus.

"Quem vero, inquit, unquam Romanorum ad medicinam fe-"fe applicuisse, quemve civem

.8 4. De offic. L. i. e. 18. 1 . offic off

omegni

ec ex

" ex eo ftudio laudem et glori-" am reportasse legimus? quod " tamen ordini, cui convenit (fer-" vis utique et libertis) hone-" ftum effe, Cicero ipfe agnoscit". De medicis Romanis dicendi locus magis idoneus infra fe ofteret. Sed non minus hic in Ciceronis verbis, quam paulo antea in iis Plinii, exponendis V. R. lapsus fuisse videtur .Cicero enim in eo loco, unde haec desumta sunt, de artificiis et quaestibus, qui liberales babendi, qui sordidi (mt ', tractare proponit. Liberale autem dicitur, quod libero homine dignum est. Sic artes liberales inde nomen habuise a Seneca docemur 3. Hinc Cicero etiam liberales doctrinas atque ingenuas alibi conjungit +.

tabala sol

Differt, p. 8. De offic. L. i. c. 42. Bpift, 88, 4 De orat, L. iii. c. 33. cone flating apparellations

Ex contrario igitur sordidum, ut opponitur liberali, id denotare necesse est, quod servo convenit. Atque hoc sensu Ciceronem hic quaestus liberales et sordidos intellexisse, ipse plane significat. Nam fordidis attribuit, quos illiberales esse dicit, auctoramentum servitutis, turpes, nec quidquam ingenuum habere. Contra autem inter liberales ponit, qui honesti sunt, et laudari possunt; et unum speciatim, nempe agriculturam, qua nibil libero homine dignius esse pronunciat. Sordidos itaque appellat, non tantum qui honesto natura, hoc est virtuti, repugnent; sed etiam decoro, quo id omne continetur, quod in civili vita honestum ac laudabile homines opinantur. Cuinam autem generi medicinam Cicero adscribat, ex ipsius enumeratione statim apparebit. *fordidis*

sordidis enim incipiens, Primum, inquit, improbantur ii quaestus, qui in odia hominum incurrunt, ut portitorum et foeneratorum. Illiberales autem et sordidi quaestus mercenariorum omnium, quorum operae, non quorum artes emuntur; est enim illis ip/a merces auctoramentum servitutis. Sordidi etiam putandi, qui mercantur a mercatoribus, quod statim vendant; nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur: nec vero quidquam est turpius vanitate. Opificesque omnes in sordida ar-te versantur: nec vero quidquam ingenuum potest habere officina. Minimeque artes probandae, quae ministrae sunt voluptatum; cetarii, lanii, coqui, fartores, piscatores, ut ait Terentius. Adde his, si placet, unguentarios, saltatores, totumque ludum

ludum talarium. Hactenus de fordidis: jam ad liberales venimus. Quibus autem artibus aut prudentia major inest, aut non mediocris utilitas quaeritur, ut medicina, ut architectura, ut doctrina rerum honestarum; hae sunt iis, quorum ordini conveniunt, honestae. Mercatura autem, si tenuis est, sordida putanda est; sin magna et copiosa, multa undique apportans, multisque sine vanitate impertiens, non est admodum vituperanda; atque etiam, si satiata quaestu, vel contenta potius, ut saepe ex alto in portum, ex ipso portu se in agros, possessionesque contulerit, videtur optimo jure posse laudari. Omnium autem rerum, ex quibus aliquid acquiritur, nibil est agricultura melius, nibil uberius, nibil dulcius, nibil libero homine dignius. Hanc quaeftuum

stuum, sive artium, divisionem tam clare et aperte Cicero exponit, ut mirum profecto vi-· deatur eam quenquam effugere potuisse. Nam cum duo mercatorum genera constituat, commodius certe de illis conjunctim agit, quam fi in diversis orationis partibus separatim illud fecisset. Medicinam autem una cum doctrina rerum bone starum inter liberales artes recenfet. Neque V. R. ut opinor, doctrinam rerum honestarum fervis convenire unquam contendet, Quid, quod vox ordo de civibus tantum Romanis proprie adhiberi folebat, qui in tres ordines diftribuebantur? Igitur cum Cicero femel de libertinis hominibus loquens, modestum ordinem eos arpellavit; Quia ordinem dixit, equitum Romanorum ordinem

¹ In Verr. D. i. c. 124.

tradat.

H

dici,

dici, quosdam putasse, notat Asconius. Addit tamen: Sed libertinos significat, quorum non conditionem, sed more suo, quasi bonestorum, ordinem vocat . Ex his Afconii verbis vocem ordo Ciceronis tempore, cum de statu hominum diceretur, ita peculiariter ingenuis civibus attribui folitam fuiffe liquet, ut nonnulli haud ita multo postea, quod libertinis hoc loco tribuerat, in illum errorem fuerint inducti, quali equites fignificalfet; quia non tam ordinem, quam conditionem libertinorum dicere mos fuit. At more suo, hoc est oratoris, ut causae suae ferviret, id a Cicerone factum observat. Quisnam igitur fibi persuadere poterit, Ciceronem, dum filio de officiis praecepta

Ad locum.

tradat,

tradat, et quid decorum aut indecorum, pro diverso hominum statu ac loco, in vita sit, eum doceat, ita recepta et communi vocis istius significatione abuti voluisse, ut de servis usurparet, cum nulla iis gratisicandi causa

omnino subesse poterat?

Sed enim quid sequentibus verbis auctor sibi velit, Oedipo quodam conjectore, qui nobis explicet, opus esse videtur. "Ne" que mirum sane, inquit, vete" res illos, qui liberalium arti" um tractationem ad servos mi" nime pertinere arbitrabantur,
" atque ab iis prorsus studiis,
" quibus ipsi dare operam sole" bant, servos legibus arcebant,
" medendi artem a servis omni" no occupatam, atque admini" stratam, tanquam illiberalem
" ac sordidam, rejecisse". Ser-

Differt. p. 9.

vos autem, quo minus liberales artes tractarent, legibus prohibitos fuisse, duorum scriptorum testimoniis, in margine citatis, ostendit. Prius est ex Euripide:

Ou Ron mor andpa Agron on ereufépas

Tropas Siener 1.

Posterius ex Terentio sumitur: Servum hominem causam ora-

re leges non sinunt².

Verum quid ad propositum suum hinc V. R. exculpet? Uterque enim scriptor ad Atticorum, non ad Romanorum mores respicit. Quomodo igitur ex iis demonstrari possit, Romanos medendi artem, tanquam illiberalem ac sordidam, rejecisse, quod a servis occupata suit, me sane omnino sugit. Porro quinam suerint veteres illi, qui de hac arte ita judicaverint, nos non docet;

Antiop. v. 83. Phorm. ii. 1. 26.

nec facilis quidem est conjectura. Ciceronem profecto inter liberales et honestas artes eam duxisse, jam probavimus.

SED jam se revocat V. R. et cum medendi artem a servis OMNINO occupatam, atque administratam, proxime dixerat; " Haud tamen negandum est, " inquit, quin cum servulis hisce " medicinam exercentibus, alii " quoque sese conjunxerint Grae-" culi esurientes, qui quaestus " causa a Graecia Romam efflu-" xerint, liberae fortaffe, fed hu-" milis certe atque abjectae con-" ditionis; quippe gens illa om-" nis tanto Romae in contem-" tu habita est, ut nomen ipsum " Graecus', tanquam contume-" liofum quiddam et opprobrii " plenum, jactitare plebs, atque

Sandina.

¹ Plutarc. in vit. Cic.

"in ore habere foleret '". Graecos igitur medicos non omnes fervos fuisse, sed nonnullos saltem liberae conditionis, V. R. tandem Quomodo autem hi concedit. posteriores cum servis se con-junxisse dicendi funt? Graecorum medicinam a liberis hominibus Romam prius fuiffe allatam, quam mos ifte fervos medicos conquirendi atque coëmendi obtinuisset, supra ostendimus. Praeterea liberi fua fponte, fervi non nisi coacti, illuc venerunt. Nec artem fuam una exercuere. Haud alia agitur ratione, quantum video, liberi cum servis se conjunxisse, dici possunt, nisi quod utrique fimul Romae fuerint. Porro quo argumento humilis atque abjectae conditionis hos liberos medicos fuiffe de-

Differt. p. 9.

monstrat?

demonstrat? Scil. gens illa omnis tanto Romae in contemptu habita est, ut nomen ipsum Graecus, tanquam contumelio sum quiddam et opprobrii plenum, jactitare plebs, atque in ore babere soleret. Sed quid hoc ad medicorum conditionem? Si mos effet Romanae plebeculae gentem omnem Graecorum ita tractare, cur abjectae potius, quam honestae conditionis illos fuiffe, hinc concludere oportet? Certe qui fecum cogitet, quo honore apud Graecos ars medica semper habebatur; quanta cura in eadem familia, filiis a patribus tradita, retinebatur ; et quo denique legum praefidio, ne in fervorum manus veniret, muniebatur: qui haec, inquam, cogitet, non obscuri, fed honesti loci homines fuisse, qui apud Graecos plerumque medicinae operam dabant, ut cre-लाइज विक्रिया dat.

dat, facillime, ni fallor, inducetur.

Sed ea, quae sequuntur, audia-" mus. Hos vero omnes J. Caefar, " ut urbi bellis civilibus exhau stae " frequentiam pristinam redderet, civitate donavit'. At-" que haec prima medicis ad " honores janua patefacta, hoc " primum iis dignitatis funda-" mentum jactum, videtur; qui " apud alios deinceps principes " gratia faepe valentes, opibuf-" que inde et variis immunita-" tibus aucti, ex servili atque " ignobili ftatu ad honestum tan-" dem, atque ex tenebris illis " et obscuritate in lucem paula-" tim et splendorem quendam " evaferunt ". Benigniorem jam causae medicorum auctor noster se oftendere incipit. Graecorum

quosdam

Suet. J. Caef. c. 42, 2 Differt. p. 9.

quosdam liberae conditionis fuisse proxime agnovit; nunc vero Romana civitate omnes donatos fuisse, quasi ex Suetonii auctoritate, dicit. Sed non femel hic a mente Suetonii aberrat. Etenim aliam hujus rei caufam tradit Suetonius, quam V. R. ei affignat. Non enim dicit ob urbem bellis civilibus exhaustam, sed ob cives in transmarinas colonias distributos, Caesarem id confilium cepisse. Sed operae pretium erit historici verba referre. Octoginta, inquit, civium millibus in transmarinas colonias distributis, ut exhaustae quoque urbis frequentia suppeteret, omnes medicinam Romae professos, et liberalium artium doctores, quo libentius et ipsi urbem incolerent, et ceteri appeterent, civitate donavit. Neque omnes tunc Romae medici Graeci, ut V. R. autumat, canol

tumat, hoc beneficium acceperunt; sed professores tantum, quos non fuiffe fervos fupra probavimus. Itaque domesticos et familiares medicos hos Seneca appellat', ut a professoribus diftinguat. Proinde Caefarem, cum medicos civitate donavit, nullam fervorum rationem habuisse, ex fine, quem hoc facto fibi propofuit, manife fto conftat. Is autem, ut docet historicus, duplex fuit: alter, ut medici, qui tunc Romae artem exercebant. libentius urbem incolerent; alter, ut ceteri eam appeterent. At servi, qui non sui juris, sed omnino in dominorum potestate erant; nec relinquere, nec appetere, urbem pro arbitrio poterant; sed in omnibus voluntati dominorum obsequi necessario cogebantur. Liberorum autem

De constant. c. 1.

longe alia erat ratio, quos penes erat, ubicunque vellent, lares collocare. Ut hi igitur in urbe jam exhausta manerent; aliique, patria sua, necessariis, et cognatis relictis, Romam venirent, sedesque fortunarum illic ponerent : jure civitatis eos allicere necesfarium videbatur. At que hanc distinctionem inter medicae artis professores et servos medicos plane indicat doctiffimus Meadius, cum ad hunc Suetonii locum respiciens ita scribit: Neque diu post, cum jam quotidie quaestus causa ex Graecia Romam adirent medici, Julius Caefar, in cujus manus tunc temporis summa rerum potestas devenerat, omnes hanc artem professos civitate donavit. In servos autem id beneficium fuisse collatum, vel suspicari, ut cum viro inter literatos principe loquar T 2

loquar, nimia est stultitia '. Servos hic artis professoribus opponit; quare ut servi medici intelligantur, ratio fententiae omnino requirit. Non meminit quidem confuetudinis iftius apud Romanos fervos medicos coëmendi, qui valetudini eorum privatim administrarent; neque argumenti natura, quod in Oratione sua tractat, ut id fecisset, postulasse videtur. Nam honores, ut ait, medicinae recensere, et per quos maxime reges aut principes, et quos apud populos creverit salutaris hujus professionis gloria, in brevi quasi tabella proponere instituens'; cum ad Romanorum tempora devenit, corum tantum rationem fibi habendam effe duxit, qui artem apud illos professi sint, ac pub-

Orat. Harv. p. 9.

i Ibid. p. 3.

lice exercuerint. Atque hos liberos homines fuiffe vere affirmat. Extra propofitum fuum existimavit penetrare in aedes privatas, rebufque domefticis fe immiscere; aut quot servorum genera viri illustres ac divites alerent, quibufve officiis et ministeriis occuparent, confiderare. Haud ignoravit vir eruditissimus, fervos medicos, aeque ac grammaticos, rhetores, philosophos, omniumque liberalium artium peritos apud illos inveniri potuiffe; fed cum ijs medicis illi negotium fuit, quibus cives Romani communiter falutis fuae curam commiserunt, et in quos vicisfim honores ac praemia contulerunt. Hos igitur Romanorum medicos appellat; et contra eorum calumnias, qui fumma injuria in servitutem raperent, causa liberali asserit. Interim tamen

tamen horum nonnullos olim servos fuisse fatetur, ex quorum numero Antonium Musam nominatim memorat '. Mirum itaque alicui merito videri potest, quid doctis quibusdam viris in mentem venerit, ut tam acriter contenderent, omnes fere medicos apud Romanos fervos fuisse: cum ex contrario nulli. nisi liberi, medendi artem profiteri, aut honores et immunitates legibus ac principum indulgentia ei concessas, jure suo recipere possent. Sed causam erroris hinc ortam fuiffe, conjectari licet; quod ad discrimen inter medicinae professores, et servos vel domesticos medicos, non attenderint, neque diversam eorum in arte fua exercenda rationem fecum reputaverint.

Orat. Harv. p. 9.

Quam

Quanquam autem ab hoc tempore medicis ad honores januam patefactam fuisse V. R. agnoscat, qui ex servili atque ignobili statu ad honestum tandem evaserunt; artem nihilominus vix unquam inter liberales babitam fuisse opinatur. Nam ita verbis proxime sequentibus scribit: " Artem autem ipsam, " magnis licet privilegiis muni-" tam posthac atque ornatam, " vix unquam tamen, ut mihi " videtur, inter liberales cenfe-" ri; contra vero, apud juris-" peritos a studiis liberalibus di-" stingui semper et sejungi re-" perio '". Atque ita rem se habuisse, duobis testimoniis in margine oftendit. Quorum alterum est Ulpiani : Sed etsi salarium alicui decuriores decre-

Differt, p. 9.

-1716

verint;

verint; ut puta, si ob liberalem artem fuerit constitutum, vel ob medicinam'. Alterum est ex rescripto impp. Dioclet. & Maxim. Exceptis, qui liberalium studiorum antistites sunt, et qui medendi cura funguntur'. Ex alia autem ejusdem Ulpiani lege, quaenam jurisconsultis fuerint artes liberales, docemur. Praeses, inquit, provinciae de mercedibus jus dicere solet, seu praeceptoribus tantum studiorum li-beralium. Liberalia autem studia accipimus, quae Graeci i Aeutipa appellant: rhetores continebuntur, grammatici, geometrae 3. Quid igitur? num omnes aliae artes pro illiberalibus habendae funt, quae hic non memorantur? Si ita revera fit, philosophia ac

: America

jurispru-

L. 4. ff. De decret. ab. ordin. fac.

² L. 1. C. De decret. decur.

³ L, 1. pr. ff. De extraord. cogn.

jurisprudentia illiberales erunt, perinde ac medicina. Sed nihil minus cogitavit Ulpianus. Nam statim adjicit : Medicorum quoque eadem caula est, quae professorum, nisi quod justior; cum hi salutis hominum, illi studiorum curam agant: et ideo his quoque extra ordinem jus dici debet. Neque minus profecto Seneca ex liberalium artium numero medicinam excludit, cum ait: Pueriles sunt hae artes, quas eyxundis Graeci, nostri liberales vocant 1. At in alio loco ita scribit : pleraeque, imo ex omnibus liberalissimae, habent decreta sua, non tantum praecepta: sicut medicina 2. Quare medicinam ab artibus liberalibus fic diftinguit Ulpianus, ut eis praeponat; et

Epist. 88. 2 Epist. 95.

K Senecae

Senecae ita non est liberalis, ut fit liberalissima. Cum per artes autem liberales uterque eas intellexisse videatur, quibus ingenui pueri in scholis institui folebant, non mirandum est fane medicinam inter illas neutrum reposuisse. At Cicero, quando de artibus generatim tractans, quae liberales fint, quae fordidae, docere proponit, medicinam liberalibus annumerat, ut supra demonstratum fuit. Et posterioribus quidem seculis jurisconfultos tam lato fenfu liberales artes accepisse, ut medicinam quoque, et jurisprudentiam eo nomine complecterentur, ex Justiniani constitutione apparet, qua imperator fic praecipit: Annonas, quae [forfan quas] grammaticis, ac oratoribus, vel etiam medicis, vel jurisperitis antea dari solitum erat, et in posterum

rum suam professionem scilicet exercentibus erogari praecipimus, quatenus juvenes liberalibus studiis eruditi per nostram rempublicam floreant.

CETERUM ne quid momenti, quod ad causam suam tuendam atque sustentandam auctor noster adduxit, omisisse videamur; non ab re erit hic paucis confiderare, quod in principio operis legimus, cum Juris Civilis Professorem Regium sibi assensisse ait, " propterea quod apud vete-" res jurisconsultos in servorum " familiis medicos semper recen-" seri animadvertisset ?". lex, quam in margine citat, medicorum inter alios fervos mentionem facit: Ceteris autem aestimationem praestet contingentium iis partium; id est, servis

Pragmat, sanct. Just, c. 22. Differt. p. 4.

K 2 quidem

quidem et ancillis majoribus decem annis, si sine arte sint, viginti solidis aestimandis; sin autem artifices sint, usque ad triginta solidos aestimatione eorum procedente: exceptis notariis et medicis utriusque sexus; cum notarios quinquaginta solidis aestimari velimus, medicos autem et obstetrices sexaginta'. Sed quid hinc ad caufam fuam confirmandam V.R. extorquebit? Servos medicos inter alios fervos a jurisconsultis commemorari, nemo fane mirabitur. Imo mirum potius videretur, fi mentionem illorum nufquam feciffent. Nihilque omnino refert, an femper ab iis in servorum familiis recenseantur, necne: ut revera non recensentur in 1.65. ff. De legat. et fideicommiss. m. Ex

L. 3. pr. C. Commun. de legat. &c.

lege igitur a V. R. laudata morem istum servos medicos alendi, usque ad Justiniani tempora, ex cujus rescripto ea sumitur, apud Romanos mansisse discimus; sed artem medicam non nisi a servis atque extremae sortis hominibus Romae tractatam fuisse, quod paulo ante asseveraverat, nequaquam hinc inferri potest.

SED ad locum, unde digressissimus, revertimur. "Atque haec jam, inquit, quae de medicis Romae degentibus exposiui, non conjectura modo probabilia, sed vera omnia ac certa plane esse, ex constanti auctorum omnium side comprobari facile potest: &c. ad rem
itaque probandam accedamus.
Hactenus V. R. argumenta, quibus medendi artem apud Roma-

111

Differt. p. 4. Differt. p. 9.

nos a servis omnino, aut fere faltem occupatam fuisse atque administratam, demonstrare conatus est, consideravimus. Quorum pleraque omnino falsa, et reliqua tam levia ac frivola esse, ut nihil minus, quam id, cujus causa adferuntur, probent, plane, ni fallor, ostendimus. Num melius igitur veterum scriptorum testimoniis res confirmari possit, jam videbimus.

"PERVULGATA quidem, in"quit, est illa de L. Domitio
"historia', quem, Corsinio ca"pto, ne in Caesaris potestatem
"veniret, medico servo suo im"perasse legimus, ut venenum
"fibi daret; expertum tamen
"victoris clementiam, medicum
"statim manumisse, quod pru"dens minus noxium temperas-

1015

Suet. Ner. c, 2. Plut, in Vit. Cat.

[&]quot; fet.

" fet. Cleanthem quendam, Ca-" tonis medicum et libertum. " domini manum obligaffe ', at-" que intestina moribundo re-" posuisse, vulnusque consuisse, "Plutarchus narrat ". Quocum hic contendere, aut cujus sententiam oppugnare se V. R. existimet, prorfus nescio. Quis enim medicos quofdam apud Romanos fervos fuisse unquam negavit? Hoc Domitio et Catoni cum multis aliis senatoribus tunc temporis fine dubio commune fuit, ut inter servitia etiam medicos Sed qua ratione ex haberent. eo colligi potest, totam fere medendi artem in servorum manibus Romae fuisse? De servis quibusdam, qui Catonis senioris aevo, aut faltem non multo post, ex Magna Graecia, aut Sicilia

Romam

Plut. in Vit. Caton. 2 Differt. p. 10.

Romam advenissent, Graecamque medicinam fecum attuliffent, audire expectavi: nam ante Graeciam et Afiam subactas, liberos homines, ex Graecorum gente, medendi artem Romae exercuisse fupra observatum fuit'. Nihil autem hujufmodi a V. R. profertur; fed loco ejus, centum annos post mortem Catonis, pronepotem illius libertum medicum, et Domitium fervum quendam ejusdem artis peritum habuiffe docemur. Cum nihil igitur exempla haec ad inftitutum ejus faciant, ad reliqua progrediemur.

" Augustus, inquit, magna " quadam annonae caritate fer-

" vitiorum partem, exceptis me-

" dicis et praeceptoribus, ex ur-" be expuliffe a Suetonio dici-

" tur 2. Nescio quo fato accide-

¹ Vid. supra. p. 44, 45. 2 Differt. p. 10. " rit,

rit, ut in veterum scriptorum verbis citandis, atque exponendis, toties erroribus implicetur; fed multa hujus rei exempla jam observavi, atque hic iterum pro Suetonio Orofium nobis obtrudit, qui factum illud Augusti ita narrat: Anno imperii xLVIII. adeo dira Romanos fames confecuta est, ut Caesar lanistarum familias, omnesque peregrinos, servorum quoque maximas copias, exceptis medicis et praeceptoribus, trudi urbe praeceperit'. Orofium autem non semper optima fide in verbis aliorum scriptorum recitandis usum fuisse, viri eruditi dudum oftenderunt 2. Quod etiam ex hoc loco, cum eo Suetonii, unde fua accepit, collato, perspicue apparebit. Suetonii enim verba ita se habent: Ma-

Lib vii. c. 1. 2 Vid. Voff. Hift. Lat. L. iii. c. 14.

gna vero quadam sterilitate, ac difficili remedio, cum venalitias et lanistarum familias, peregrinosque omnes, exceptis medicis et praeceptoribus, partemque servitiorum, urbe expulisset, &c'. Medicos et praeceptores inter peregrinos hic ponit Suetonius; Orofius vero ordinem verborum immutando ita tenfum pervertit, tanquam inter fervas retulisset. Et auctor noster mira quadam allucinatione, quafi uterque idem dixiffet, Orofium fequens, Suctonium lectores fuos mittit. Sed nihil a causa sua magis alienum, quam hunc Suetonii locum, proferre potuit. Nam ut peregrinos medicos a fervis distinguit Suetonius; fic a libertis eos non minus fuiffe distinctos, ex aliis scriptoribus intelligimus. Ita Cicero: Peregrini et incolae offi-

In vit. August. c. 42.

cium

cium est, minime in aliena esse rep. curiosum'. Liberti autem non in republica erant aliena, sed in sua; nam cives erant Romani, licet non pleno jure. Porro, ut docet Ulpianus, Ex peregrino et cive Romana peregrinus nascebatur'. Sed filii libertorum pro ingenuis ducebantur, ut indicat Suetonius. Ignarus, inquit, temporibus Appii, et deinceps aliquamdiu, libertinos dictos, non ipsos, qui manumitterentur, sed ingenuos ex his procreatos 3. Tantum igitur abest, ut medici, de quibus Suetonius hic loquitur, fervi essent, prout V. R. statuit, ut ne liberti quidem esse possent. Verifimillimum quoque videtur, idem genus hominum Augustum in urbe retinuisse, quod antea J. Caefar in eam invitaverat; et

De offic. L. i. c. 34. Ex corpore Ulp. t. 5, 9, 8.
In vit. Claud. c. 24.

L 2

historicum hic peregrinos appellasse, quos illic medicinam pro-

fessos dixerat.

" Extatque, inquit, ejusdem " principis epistola, ad Agrip-" pinam neptem, his verbis " scripta: Mitto praeterea cum " eo ex servis meis medicum, " quem scripsi Germanico, si vel-" let, ut retineret'. Antonium " etiam Musam (quem liberum " Sponius ingenuumque " existimat) medicorum fere " omnium celeberrimum, annu-" lo aureo et statua aerea publice " donatum, Augusti tamen ser-" vum, et libertum deinde fuisse " ex Dione discimus 3". Quid de exemplis hisce servi ac liberti medici statui oporteat, ex iis, quae paulo ante, de duobus istis ejusdem generis, Domitii

fcil.

² In Calig. c. 8. ² L. liii. p. 517. Ed. Hanov. Differt. p. 10.

scil. et Catouis, diximus, fatis intelligi potest. Ubinam autem Sponius Antonium Mufam ingenuum appellet, haud equidem invenio. Inter Graecos quidem medicos eum recenset, qui Romam advenientes, et civitate donati, Romana nomina affumferunt'; at fervum nunquam fuiffe, quod fciam, non dicit. Sed praetermisit hic V. R. quod multo magis ad rem facit; Augustum scil. cum ex ancipiti morbo ejusdem Antonii Musae opera fanitatem recuperaffet, fed omnibus non ei tantum. etiam medicis immunitatem (ari-Aeias appellat Dio 2) in posterum concessisse. Num hos etiam fervos fuisse dicet? Quodnam τέλος fervi pendebant? quibufve muneribus publicis subjiciebantur?

Lib. liii. p. 517. Ed. Hanoy.

Recherches curieus. Differt. xxvii. p. 429.

Haec liberorum, non servorum onera fuerunt. Liberos igitur suisse oportet, qui ab iis solverentur.

Sed auctor, qui nullum contumeliae et opprobrii genus, quo medici onerari possent, omisisse videtur, aliud abjectae eorum conditionis, ut vocat, indicium ex lege jam ante citata ' petit; qua medicus libertus, quod putaret, si liberti sui medicinam non facerent, multo plures imperantes sibi babiturum; ut sequerentur se, neque opus facerent, postulasse dicitur. " Ubi, " inquit, ex voce illa imperantes " abjectae medicorum conditio-" nis indicium quoddam elicere " possumus; quum medico im-" perare a veteribus dici solere " videtur, pro medicum adhi-" bere, seu advocare '". Ceterum medici aegrotis imperare

aeque

^{&#}x27; Vide supra, p. 23. ' Differt. p. 11.

aeque dicebantur, atque ab illis imperari. Ita Seneca: Si intrafsem valetudinarium exercitatus et sciens, aut domum divitis, non idem imperassem omnibus per diver sa aegrotantibus. Nullum igitur, opinor, medicorum magis, quam aegrotorum, abjechae conditionis indicium ex hac voce elici potest. Usus autem vocis ex annua medicorum mercede, vel falario, ortum habuiffe videtur; quo cum altera pars alteri fuerit obstricta, medicus, ut advocatus veniret : aegrotus, ut medici praescriptis obtemperaret; inde verbum imperare utrinque adhiberi placuit.

AB auctorum testimoniis ad inscriptiones nunc ducimur. "Sed " non opus est, inquit, plura " auctorum testimonia colligere,

De ira L. i. c. 26.

remque

" remque satis claram auctori" tatibus onerare, quae magna
" fane copia suppetunt; extant
" et marmorum antiquorum in" scriptiones bene multae, ad
" hanc ipsam quaestionem perti" nentes, quarum paucas modo,
" ad argumentum meum pleni" us illustrandum, ex Grutero
" apponendas duxi i". Nomina
his inscriptionibus exhibita sunt,

CELADVS MEDICVS CHIRVRG. p. 581. EROS MEDICVS SPOSIANVS. p. 581. EVYTCHVS AVG. LIB. NERONIANVS MEDICVS. p. 335.

T. AIAIOC ACKAHΠΙΑΔΗC CEBACTOY
AΠΕΛΕΥΘΕΡΟC ΙΑΤΡΟC. φ. 335.
M. RVFRIUS M. L. FAVSTVS MEDICVS.
φ. 464.

Ex his Celadum servum suisse liquet, quod uxorem suam confervam appellet. Eros quoque ejusdem conditionis censebitur,

Differt. p. 11.

quia

quia praenomine caret. Tres reliqui liberti dicuntur, et tamen Eutycho deest etiam praenomen. Omissio itaque praenominis non tam certum esse servi indicium videtur, ut doctiff. amicus ejus, Justus Fontaninus, contendit . Atque haec funt clara ista et luculenta testimonia, quibus rem medicam apud Romanos in servorum fere manibus versatam, atque medicorum conditionem ignobilem et servilem plane fuisse, V.R. comprobat. Egregia fane comprobandi ratio! Novem exemplis totam rem conficit, quorum etiam major pars, nempe quinque, non servorum, sed libertorum funt. Libertos autem publice artem administrasse, atque inter professores habitos fuisse, nemo,

Vid. Differt. p. 17,

M

quod

quod sciam, unquam denegavit. Quod et vetus quoque inscriptio testatur, quam ex lapide, qui Avendici Helvetiorum etiam nunc extat, descripsit, et nuperrime edidit J. Breval.

NUMINIBVS AVG
ET GENIO COL. HEL
APOLLINI SACR
Q. POSTVM HYGINVS
ET POSTVM. HERMES LIB
MEDICI ET PROFESSOR
D. S. D'.

Libertos fuisse hos professores lapis plane indicat; quod in aliis quoque artibus ingenuis haud raro usu venisse, ut professores earum essent liberti, ex grammaticis et rhetoribus, quorum vitas Suetonius scripsit, invenimus. At partem eorum praecipuam non libertos, sed a-

REMARKS on several Parts of EUROPE, Vol. ii, p. 44.

lios liberae conditionis homines fuisse, ex iis, quae supra dicta funt, verifimillimum videtur. Hinc veteres etiam scriptores, cum de medicis, rebusque ad illos spectantibus, mentionem faciunt, homines ejusmodi, qui nec fervi, nec liberti esse potuerint, plane nonnunquam commemorant. Tales fuerunt peregrini isti apud Suetonium, quos de statu suo movere, et in servitu-tem abstrahere, V. R. summa injuria conatus est. Idem quoque hominum genus intelligit Plinius, quando ait : Traduntur [Romani] cum Graecos Italia pellerent, diu post Catonem, excepisse medicos . Quis jam somniare quidem potest, Romanos omnibus fervis fuis illius gentis, qui eo tempore adeo numerofi

Hift. L. xxix. c. 1.

M 2

erant,

erant, et tantam bonorum partem faciebant, hoc decreto fe privare voluisse? Liberti autem, quacunque natione orti, cum femel civitatem fuerint adepti, inter Romanos cives censebantur, nec decretis in peregrinos factis omnino erant obnoxii. Medicos igitur, qui hic excipiebantur, nec fervos, nec libertos, fed liberae omnino conditionis fuisse, necesse est. Hunc Plinii locum quasi in transitu tetigisse, satis esse putassem; ni doctissimus illius interpres, Harduinus, vocem excepisse novo quodam senfu, atque, ut mihi videtur, a ferie orationis alieno, explicaffet. Etenim in vocis Interpretatione dicit, Excepisse hic nominatim appellasse medicos cum ceteris Graecis urbe pellendos fignificare, Et in Notis, Excipere, inquit, boc loco, non est demere, secernere

nere, vel eximere numero; sed nominatim cavere. Cujus significationis exempla plurima in jureconsultis occurrunt; atque in ipso Cic. ad Q. Fratr. L. i. ep. 1. Nominatimque lex exciperet. UT AD TEMPLUM MONUMENTUM-OUE nostrum CAPERE LICERET. Haec ille. Quod ad Ciceronem vero attinet, verbo excipere in loco laudato pro eximere plane utitur. Ad legem enim de repetundis respicit, qua cautum fuit, ne cui, qui in provincia cum imperio vel potestate erat, capere aut conciliare pecuniam liceret '. Excipiebat autem, vel eximebat, lex eas pecunias, quas civitates ad templum aut monumentum extruendum decernerent. At vox nostrum neque in lege fuit, neque apud Cicero-

^{&#}x27; Vid. Hotomann. in loc.

nem illic legitur; fed cum paua lo ante praecesserat, nescio quincuria hic infercitur. Eadem quoque fignificatione alibi apud Ciceronem occurrit: ut, cum ad Atticum scribens, Tum ille, inquit, edixit ita, ut me exciperet, et Laelium nominatim: quod sane nollem; poterat enim, sine nomine, re ipsa excipi . Loquitur de Antonio, qui justu Caesaris edixerat, ne cui ex iis, qui cum Pompeio contra Caesarem in bello fuiffent, liceret effe in I+ țalia, excepto Cicerone et Laelio. Jurisconsulti etiam eodem fensu usurpant. Sic Ulpianus: Videmur boc jure uti, ut vitii morbique appellatio non videatur pertinere, nisi ad corpora: animi autem vitium ita demum praestabit venditor, si promisit;

. L. xi. epift. 7.

si minus, non: et ideo nominatim de errone et fugitivo excipitur; bac enim animi vitium eft, non corporis'. Quibus verbis plane fignificat Ulpianus, in fervo vendendo corporis tantum vitia, non animi, excepto errone et fugitivo, praestitisse venditorem, nisi promisisset. In illo autem fensu, quem vir doctiff. ei hic attribuit, verbum excipere apud jurisconsultos non reperio. Restat igitur, ut locum istum Plinii paululum confideremus, et num ex ferie orationis ita illic accipi necessarium sit, videamus. In quem finem verba illius paulo altius hic repetemus. Cen vero non millia gentium sine medicis degant, nec tamen sine medicina; sicut populus Romanus ultra sexcentesimum annum, nec ipse in

' L. 4. 6. 3. ff. De aedil, edict.

accipiendis artibus lentus, medicinae vero etiam avidus, donec expertam damnavit. Etenim percensere insignia priscorum in his moribus convenit. us Hemina, ex antiquissimis auctor est, primum e medicis venisse Romam e Peloponneso Archagathum, Ly saniae filium, L. Aemilio, Luc. Julio coss. anno urbis DXXXV. eique jus Quiritium datum, et tabernam in compito Acilio, emptam ob id publice: vulnerarium eum fuisse e re di-Etum; mireque gratum adventum ejus initio; mon a saevitia secandi urendique transisse nomen in carnificem, et in taedium artem, omnesque medicos. Quod clarissime intelligi potest ex M. Catone, cujus auctoritati triumphus atque censura minimum conferunt: tanto plus in ipso est. Quamobrem verba ejus ipsa ponemus.

nemus. Tum epistolam illius ad Marcum filium recitat, cujus partem fupra exfcripfimus'. Dein ita pergit: Atque hic Cato DCV. anno urbis nostrae obiit, LXXXV. suo, ne quis illi defuisse publice tempora, aut privatim vitae spatia ad experiendum arbitretur. Quid ergo? damnatam ab eo rem utilissimam credimus? Minime bercules: subjicit enim, qua medicina et se, et conjugem, usque ad longam senectam perduxerit. Et post pauca: Non rem antiqui damnabant, sed artem: maxime vero quaestum esse immani pretio vitae recusabant. Ideo templum Aesculapii, etiam cum reciperetur is Deus, extra urbem fecisse, iterumque in insula, traduntur. Et cum Graecos Italia pellerent,

' Vid. p. 10.

N

dius

diu post Catonem, excepisse medicos. Cum dixerat hic Plinius, Non rem antiqui damnabant, sed artem; quae statim addit de templo Aesculapii, et Graecorum Italia expulsione, ita vir doctiff. accepisse videtur, tanquam exempla effent, quibus Plinius oftendere vellet, artem medicam ab antiquis Romanis damnatam fuisse; cum ex contrario, ab eo proferuntur, quo rem ipfam, hoc est medicinam, illos non damnasse demonstret. Etenim quod ait, illos templum Ae culapii, etiam cum reciperetur is Deus, fecisse, non ita intelligi debet, quafi ex contemtu fic loquatur; fed more hiftorici, quia fero, anno fcil. urbis CDLXII. id factum fuit. Roma missi legati anguem, qui fe in navem corum contulerat, in quo Dei numen effe putabatur,

tur, ab Epidauro magna caeremonia deportarunt 1. Eigue postea, una cum Apolline et Salute, dona et figna inaurata data fuiffe, tabulifque pictis ex manubiis fanum ejus exornatum. legimus'. Unde haud parvo honore Aesculapium Romae cultum fuiffe fatis manifesto constat. Neque contumeliae aliquid ex eo inferri potest, quod templum illius extra urbem, et in insula Tiberis fuerit extructum; cuius confilii varias causas conjectat Plutarchus3, nullam vero meminit, quae in opprobrium cedat. Imo Jovis atque Fauni aedes, una cum ea Aesculapii, in eadem infula fuisse, a P. Victore discimus4. Locum igitur tantum, ubi Aesculapii templum (ni duo potius fuisse dicamus) aedifica-

N 2

tum

Bpit. Liv. Lib. xi. Liv. Lib. xii. 37. xliii. 4. Quaeft.Rom. xciv. De U.R. regionibus, Reg. xiv.

tum fuit, his verbis Plinius indicare voluit. Quare cum ea, quae de Aesculapio dicit, non ut damnatae artis medicae, sed honoris, quo veteres Romani medicinam profequebantur, indicium narret; quod de medicis fubjicit, eodem fensu accipi oportet. Nec dubitandum est, quin eadem significatione Plinius in loco, de quo agimus, verbo excepi//e usus fuerit; quo, de fimili re loquens, participium exceptis adhibet Suetonius, cum peregrinos omnes, exceptis medicis et praeceptoribus, Augustum urbe expulisse tradit. Sed in alium errorem interpretatio sua vocis excepisse virum doctiff, induxisse videtur. Plinius enim post ea, quae supra ab eo citavimus, ad artis medendi statum, ut sua aetate apud Romanos exercebatur, paululum digreffus, mox ad prif-

ca illa tempora iterum rediens, ita scribit: Non deseram Catonem tam ambitiosae artis invidiae a me objectum, aut senatum, qui ita censebat. Quae verba in hunc modum exponit Harduinus: Non relinguam Catonem, quem obieci invidiae medicorum; non deseram senatum, qui ita censuit, pellendos Italia medicos, &c. Sed Plinium non fenatum intellexisse, qui Graecos Italia pepulit, ex verbis ejus manifestum est, quibus ea, quae de Catone et fenatu illo hic narret, mox ita concludit: Haec fuerint dicenda pro senatu illo, sexcentisque populi Romani annis. Ceterum expulfio illa Graecorum, de qua ante dixerat, non intra primos fexcentos annos populi Romani facta fuit; fed din post Catonem, qui ultra id tempus vitam produxit. Quo autem tempore hoc eve-

evenerit, pro certo, opinor, vix statui potest. Quod de Augusto tradit Suetonius, ei parum congruere videtur. Is enim peregrinos omnes, exceptis medicis et praeceptoribus, non Italia, sed urbe tantum expulisse dicitur. Verum nonnihil aut de medicis, aut saltem de arte illorum, veterem illum senatum censuisse Plinius manifesto fignificat. Quidnam igitur illud fuerit, operae pretium erit paucis exquirere. Dixerat antea, adventum Archagathi, quem vulnerarium vocat, Romanis mire initio gratum fuisfe; mox tamen a faevitia secandi urendique transisse nomen in carnificem, et in taedium artem, omnesque medicos. Inde recentiores quidam scriptores medicos ea tempestate Roma pulsos fuisse, idque Catonis praecipue auctoritate, aufi funt afferere. Sed tempora

(103)

pora neutiquam conveniunt. Archagathi enim adventu quindecim tantum annos Cato natus fuit. Quare fi, ut scribit Plinius, nomen Archagathi mox, hoc est, non diu post adventum ejus, transierit in carnificem, et Romanos tam artis, quam omnium medicorum taeduerit; non ea fane aetate tunc Cato fuit, ut auctoritas ejus apud fenatum multum valere posset. Verifimile est igitur, rationem istam secandi urendique, qua usus est Archagathus, ut novam, et aspectu terribilem Romanos improbaffe; ipfumque adeo fenatum, decreto aliquo eam fibi non placere, fignificasse. Neque aliud Plinium intelligere videtur, cum ait, populum Romanum medicinae avidum fuiffe. donec expertam damnavit, hoc est, improbavit, et vituperavit. Non ipsos medicos damnasse dicit,

cit, sed artem. Neque Archagathum, aut alium quemcunque medicum, iis temporibus urbe expulfum fuisse, usquam legimus: fin autem aliquid ejufmodi evenisset, Plinius certe, qui tam strenuum Catonis vindicem, neque minorem medicorum hostem, se profitetur, haudquaquam de eo reticere voluisset. Atque haec de medica arte veterum Romanorum sententia, quanquam ad eam folummodo partem spectavit, quae manu curaret; alios tamen medicos deterrere potuit, quo minus iis temporibus Romam adirent. Ex iis igitur quae diximus, Plinium neque vivo Catone, ut temere nonnulli affirmarunt; neque illo mortuo, ut credidit doctiffimus ejus interpres, medicos a Romanis fuiffe expulsos, tradidiffe apparet. Contra autem non diu

diu post Catonis mortem, Graecorum medicinam, non illam vulnerariam, sed quae medicamenta administraret, Romae receptam fuisse; brevique temporis spatio magnis praemiis ornari incepisse; ac celebres quoque professores habuisse, supra oftendimus. Porro fequenti feculo tanta praemia huic arti Romae constituta fuere, quibus, eodem Plinio narrante', non Graeci tantum, sed etiam Ægyptii illuc se recipere pellicerentur. Scholae etiam, vel collegii, medicorum ruinae in Efquiliis adhuc extant; quod multis olim imaginibus, atque marmoribus, ornatiffimum fuiffe apparet; itemque tabularium, et archiatrum, ex more ejusmodi societatum habuisse. fequens inscriptio oftendit.

' Hift. L. xxvi. c. 1.

0

M. LI-

M. LIVIO CELSO. TABVLARIO SCHOLÆ. MEDICORVM
M. LIVIVS. EVTYCHVS
ARCHIATROS. OLL. D. II
IN. FR. PED. IIII '.

Adolescentes, credo, ingenui, non servi, in hac schola instituebantur. Quales igitur homines suerint, qui Romae medicinam profiterentur, nemini jam, ut arbitror, in dubio esse potest.

SED tempus est, ut in viam iterum redeamus. Auctor igitur, sententia sua exposita, atque, ut res sinebat, comprobata, ad ea, quae in contrariae opinionis defensionem viri quidam eruditiss. attulerint, respondenda jam se accingit. Ii autem, quos hic aggreditur, sunt Casaubonus, Sponius, ac Meadius. Quorum "Casaubonus, ut ait, medicos

H. Mercurial. Artis gymn. L. 1. c. 7.

" licet

" licet non omnes, at plerosque " tamen, e servorum numero, " neque ullos quidem Romanos, " sed Graecos plane omnes suisse " fatetur. Sponius in hoc prae-" cipue elaborat, ut a servis ad " proximam libertinorum ordi-" nem medendi artem evehat, " atque uno quasi gradu altiorem " ponat. Meadius autem nihil " omnino servile, nec humile qui-" dem medicis adscribi patitur; " sed in libertatem omnes, ac " ingenuitatem simul asserit".

A Casaubono igitur incipiens ita pergit: "Quum animadvertisset "medicum quendam, quem J. "Caesar, a praedonibus captus, "fecum habuisse a Suetonio dici-"tur, amicum Caesaris a Plu-"tarcho appellari; aliosque iti-"dem artem illam profitentes "principum virorum amicitia "nonnunquam, ac familiaritate

(801)

" usos esse: ejusmodi homines, " quibus tantus honos habitus " effet, servos fuisse suspicari, "tanquam ridiculum credituque " absurdum arguit. Hoc cum "ille, tum post eum Sponius, " argumento maxime utitur. Sed " miror non animum attendisse " viros doctiffimos, amicorum co-" hortes in plures gradus et or-" dines a magnatibus fegregari " folere: ut Lampridius de Ale-" xandro Severo loquens, tantae " eum moderationis fuisse scribit, " ut amicos non solum primi, et " secundi loci, sed etiam inferi-" oris, aegrotantes viseret. Ne-" que mirum videri debet, non " modo libertinos, fed et fervos " etiam, in inferiorum ordinum " amicis interdum numerari; "cum meminerimus quam be-" nigne, quamque familiariter " iftius fortis homines, qui fide "et ingenio praestarent, vel a "principibus viris tractari essent "foliti". Multa hic V. R. simul congessit, quae nos separantes seorsim considerabimus.

Quod ad Cafaubonum attinet. culpatur ab eo Robortellus, quia, cum dixerat Suetonius J. Caefarem, a praedonibus captum, mansisse apud eos, non sine summa indignatione, prope quadraginta dies, cum uno medico et cubiculariis duobus'; is, pro medico, contra omnium codd. fidem, unico repoluerit; illis rationibus ufus, quod Plutarchus pian hunc appellet ; neque verifimile fit ulli medico (quippe servi illis temporibus eam artem exercebant Romae) eum honorem habitum fuisse, ut inter Caesaris amicos cenferetur. Contra autem Cafau-

bonus,

Differt. p. 12, 13. 12 In vit. J. Caef. c. 4.

bonus, Primum, illud falsum, inquit, omnes Romae tum medicinam profitentes servos fuisse: multi enim excellentes in ea arte e Graecia terra illuc quaestus sui causa, partim ingenui, partim manu pridem emissi, itabant. Hi sunt, quos narrat hoc ipso libro Suetonius, civit at donatos omnes a f. Caesare: nam in servos id benesicium fuisse collatum, nimia est stultitia vel susseina magnatibus Romanis inter amicos non habitos, neque eo titulo dignatos: quod non uno exemplo illic probat.

Jam quid ad haec V. R. refpondet? Mirari se ait, non animum attendisse virum doctiss. amicorum cohortes in plures gradus et ordines a magnatibus se-

Ad locum.

gregari

(111)

gregari solere. Sed neque gradus neque ordo proprie ad fervos pertinet. Quomodo autem inter amicorum cohortes magnates fervos habuisse probet, jam videamus. Primum e Senecae verbis id oftendere conatur, quae, ut in margine adscribit, ita se habent: Consuetudo ista vetus regibus, rege/que simulantibus, populum amicorum describere. Apud nos primi omnium C. Gracchus et mox Livius Drusus constituerunt segregare turbam suam, &c. nihil hic de *servis*, neque per totum illud caput, unde haec desumta funt. Dein ad alium Senecae locum margo nos dirigit, ubi tantundem invenio2; nam verba nimis longa funt, quae huc transferantur. Ad Suetonium denique mittimur, qui

De benef. L. vi. c. 33. 2 De clement. L. 1. c. 10.

de Tiberio loquens, Comites, ait, peregrinationum, expeditionum. que una modo liberalitate prosecutus : cum tribus classibus factis, pro dignitate cujusque, primae sexcenta sestertia, secundae quadringenta distribuit, ducenta tertiae, quam non amicorum, sed gratorum appellavit '. Per tertiam classem, ut arbitror, servos hic V.R. intelligit. Quomodo autem pro grati animi figno in fervis haberi posset, quod dominum, cujus imperio omnino erant obnoxii, fequerentur, plane non percipio. Horum itaque gratorum obsequium fine dubio non ex imperio et necessitate fuit, ut illud fervorum; fed voluntarium, quod humilioris loci liberis convenit. Neque advertisse videtur V. R. illud contra argu-

In vit. Tib. c. 46.

mentum

mentum suum facere, quod Tiberius hos tertiae classis non amicorum nomine, ut reliquos, honestaverit; sed gratos potius appellare statuerit. Quo plane indicavit, se tanto honore eos haud dignos judicasse, qui in amicorum coborte censerentur.

Verum Lampridii verba, quae proxime laudat, hanc rem clarius forfan demonstrabunt. Is igitur, de Alexandro Severo scribens, narrat, tantae eum moderationis fuisse, ut amicos non solum primi, et secundi loci, sed etiam inferioris, aegrotantes viseret. Quid hoc ad servos? Sed V. R. haud mirum videtur, non modo libertinos, sed et servos, in inferiorum ordinum amicis interdum numerari. Cives Romanos in tres ordines distributos suisse

In vit. Alex. Sev. c. 20.

fupra observavimus'; quae ordinum, vel locorum, distinctio his Lampridii verbis apprime convenire videtur. Nam locum, pro ordine, ab antiquis scriptoribus haud raro usurpari invenimus. Sic Gellius: Is erat loci senatorii'. Item Cicero se equestri ortum loco consulem appellat3. Lampridius etiam paulo ante de eodem Alexandro Servo: Libertinos nunquam in equestrem locum redegit, asserens seminari-um senatorum equestrem locum esse 4. Equites autem secundum locum obtinebant: quare cum de loco his inferiori loquatur, cives plebeios ab eo intelligi, nemo, opinor, dubitare potest.

Sed ad alia exempla procedimus. "Brutus ad Ciceronem scribens, "Glyconem, inquit, medicum

(

Pansae

Vid. p. 57.

L. xii, c. 1.

Longra Rull. c. 9.

InVit. c. 19.

" Pansae diligentissime tibi com-" mendo. Audimus eum venisse " in suspicionem de morte Pan-" sae, custodirique ut parricidam. Nibil minus creden-" dum: est modestus homo, et " frugi ---- rogo te, et quidem " valde rogo, &c'. Quis jam " medicum illum, Bruto tantopere charum et familiarem. " amicum Bruti vocare dubita-" ret; qui tamen Pansae cos. " fervus, aut saltem libertus e-" rat'"? Ni ad locum hunc conniventibus oculis venerat, et inter describendum verba quaedam ex prima sententia detraxerat, a propofito fuo adeo eum alienum este, ut nihil fere alienius este posset, manisesto apparuisset. Quae ille igitur omifit, ut in epistola leguntur, hic proferam.

' Epift. ad Cic. 6. 'Differt. p. 13.

P 2 Glycona

Glycona [alii Glaucona] medicum Pansae, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet, diligentissime commendo, &c. Jam ex verbis illis, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet, quae apud auctorem nostrum non comparent, Glycona non servum fuisse, facile demonstrari potest. Romanos enim non matrimonium, fed contubernium de servis dixisse, jurisconsulti nos docent. Ita Paulus: Inter servos et liberos matrimonium contrabi non potest'. Ubi magnus Cujacius : Aliud est matrimonium, longe aliud contubernium. Matrimonium est inter liberos homines; contubernium inter servos, aut cum servis. Ni Brutum igitur civitatis fuae mores ignoraffe credamus, atque ita matrimonium dixisse,

Sent. Recept. L. ii. t. 19.

...

cum

cum contubernium dicere oportebat; Glycona non servum fuisse Pansae, haec epistolae verba plane oftendunt. Nec quod medicum Pansae appellatur, libertum ejus fuisse necessario fequitur. Nam proceres Romani, et praesertim magistratus, ingenuos homines, ad omne officium instructos et paratos, in comitatu fuo habuerunt. Porro fi scriptorum au-Ctoritates de servis medicis tam magna copia suppetant, ut paulo ante V. R. afferuit'; cur opera fua adeo abuti vellet, ut liberum hominem pro fervo hic produceret?

Proximo loco Q. Ciceronem citat, testem sane locupletem, si illius auctoritate servos in amicorum numero habitos suisse, comprobari possit. Quidnam igi-

³ Vid. fupra p. 88,

tur de hac re is dicat, audiamus: " Ciceroni autem ipfi nihil un-" quam servo suo Tirone dulcius " aut carius fuisse, epistolae suae " ad eum missae satis declarant : " ob cujus tandem manumiffio-" nem gratias ei per literas Q. "Cicero frater agens, Gratiffi-" mum, inquit, mihi fecisti, cum " eum indignum illa fortuna, no-" bis amicum, quam servum esse " maluisti ' : tanquam nihil ali-"ud esset manumissio, quam e " fervitute in amicitiam domini " transitus'". Paulo ante dixerat. non mirum videri, servos etiam, in inferiorum ordinum amicis interdum numerari. Nunc autem, quafi fui oblitus, manumissionem describit, tanquam e servitute in amicitiam domini transtim. Quare ex sua ipsius con-

Inter Cic. epist. ad fam. L. xvi. 16. Differt. p. 13.

fessione oportebat aliquem desinere esse servum, priusquam domini amicus effe inciperet. Quod. ex Q. Ciceronis verbis etiam colligi potest; qui amicum a servo ita distinguit, ut inter se plane opponat. Fidelitas ac studium servorum dominis fuis caros ac dulces eos fine dubio faepiffime reddidit; ut de Statio fuo Q. Cicero in hac ipsa epistola testatur, atque ex multis Marci fratris ad Tironem scriptis manifesto apparet. Tam vilis autem et abjecta apud veteres Romanos fervorum conditio habebatur. quae ab arcta illa conjunctione, et quasi paritate, quam conciliat amicitia, cum dominis fuis necessario illos arceret. Humaniter et benigne eos domini tractare poterant, amicorum autem titulo unquam honestasse V. R. nondum oftendit.

Sed

Sed ad Senecam iterim redit. "Hoc autem, inquit, medicis " praecipue et praeceptoribus " contigisse, ut in amicos facile " transirent, testatur Seneca; " quibus scil. artes ipsae, quas " profitentur, dominorum gra-" tiae promerendae, hominibus-" que beneficio obligandis, omni-" um maxime fint opportunae '." Sed nihil amplius requiritur, quo Senecam illic non de servis amicis et dominis loqui probemus, quam ut sua ipsius verba apponamus, quae fic se habent: Quid ergo? quare medico et praeceptori plus quiddam debeo, nec adversus illos mercede defungor? Quia ex medico ac praeceptore in amicum transeunt, et nos non arte, quam vendunt, obligant, sed benigna et familiari

Differt. p. 13, 14

volun-

voluntate. Itaque medico, qui nibil amplius quam manum tangit, et me inter eos, quos perambulat, ponit, sine ullo affectu facienda vitandave praecipiens, nibil amplius debeo: &c. Neque praeceptorem quidem habeo cur venerer, si me in grege discipulorum babuit, si non putavit dignum propria et peculiari cura: &c. Quid ergo est, quare istis debeatur multum? Non quia pluris est quod vendiderunt, quam emimus; sed quia nobis ipsis aliquid praestiterunt'. Quis non medicos et praeceptores, de quibus Seneca hic loquitur, haud servos, sed professores fuisse videt? Utrique artem suam vendunt: medicus etiam aegrotos perambulare, ac praeceptor gregem discipulorum habere dicitur:

De benef. L. vi. c. 16.

Amoris

Q

quae

quae omnia iis tantum proprie tribui possunt, qui artes istas publice exercerent. Sed ea prae-iudicata opinione de servis medicis ad hoc argumentum V. R. accessisse videtur, ut ubicunque vox medicus occurrit, de servo statim cogitaverit.

"Sed quid tandem, inquit, ad "amorem domini erga fervum

" fignificandum gravius esse po-

" test, quam inscriptio publice " dicata? Hujusmodi autem ve-

" tustam quandam exhibet Tur-

"rius , Aquileiae repertam, "quam fummus, uti videtur,

" coloniae magistratus Jervo suo

" medico pofait ".

PHAEBIANO
SER.
MEDICO
FABIANUS
COS.

Differt. p. 14.

Amoris

Philip. a Turre Monum. vet. Ant. p. 361.

Amoris domini erga servum haud leve testimonium suisse, quoties memoriam illius ad posteros confervandi causa, inscriptionem ei dicari vellet, nemo certe denegabit; cujusmodi etiam non paucas cum affectuum significatione apud Gruterum legimus. Ita inter alias:

SERVO SVO BENEMERENTI. p. 1153. SERVO FIDELISSIMO BENEMERENTI. p. 563.

Attamen neque in Turrii inscriptione, neque in iis apud Gruterum, vocem amicum reperio; quod V. R. argumentum hic postulat.

" In notiffima denique, ut ait,

" illa de Pyrrho rege historia,

" hominem illum, qui Fabricio

" consuli, si de pretio conveniret,

" veneno regem necare promifit, " medicum Plutarchus', amicum

In vita Pyrrhi, p. 396,

Q 2

Gel-

" Gellius', famulum autem regis " Claudianus vocat': quae tamen " omnia tum inter se consentire, " tum sententiam meam confirmare, ex supra dictis facile pa-" tere arbitror'." Quibus autem rationibus V. R. hos omnes scriptores inter se consentire manifestum faciet? Certe non pauca funt, quae rem dubiam et incertam reddere videntur. Primum enim, an medicus fuerit is homo. necne, ex Gellii verbis non liquet. Non enim regem venenis necare, facile esse factu consulibus dixit, quia ipfe medicus fuit; sed quoniam filii sui pocula in convivio regi ministrarent. Similia etiam habet Val. Maximus 4. Neque ex confulum Romanorum epistola, ad Pyrrhum ea occasione scripta, quam exhibet Gelli-

3 Differt. p. 14. 4 Lib, vi. c. 5.

² Lib. iii, c. 8. ² De bello Gild. v. 271, &c.

us, id magis constat. Cicero etiam in dubio relinquit, perfugam tantum appellans'. Deinde veteres historicos de nomine haud confensisse, cum alius Timocharem, alius vero Niciam vocatum scripferit, idem tradit. Praeterea de epistola quoque, num a confulibus, an a senatu missa fuerit, eos haud minos inter fe difcrepasse, observat. Denique tum Gellius, tum etiam V. Maximus Ambraciensem hominem fuisse scribunt, ex Ambracia nimirum, urbe Pyrrhi regia, oriundum: unde ingenuum fane eum potius fuisse, quam servum, credibile videtur. In re igitur adeo obscura et dubia haud tanti esse videtur auctoritas Claudiani, non poëtae folum, fed etiam V. Maximo ac Gellio diu posterioris; ut illi

De offic. L. iii, c. 22.

potius, quam hisce tam studiosis historiae veteris scrutatoribus fidem habeamus. Nam fi planum esset eum medicum fuisse, ut non modo Plutarchus, sed Florus' etiam, et Eutropius 'vocant; de statu hominis, utrum liber scil. an servus fuiffet, nihil certi ex eo definiri posset. Quapropter clara et indubitata idonei alicuius scriptoris auctoritas opus esse videtur, qua servos dominorum amicos unquam vocatos fuiffe, demonstrari possit; priusquam Gellium et Claudianum de hominis istius conditione inter le consentire, cum alter amicum Pyrrhi, alter famulum nuncupet, alios facile fibi concessuros V. R. expectare debeat, Hoc enim ex prioribus ejus testimoniis nequaquam inferri posse, quorum eti-

L. L. c. 18. * Lib. ii. c. 8.

am major pars contrarium manifesto ostendunt, ex supra dictis satis patere arbitror.

A Casaubono ad Sponium jam transiens, de eo ita scribit: "Sed " ut argumentationis ejus vim " omnem complecti facilius, et " comprehendere queamus; inscriptionum quarundam vete- " rum, quibus praecipue causam " fuam evincere, contrariamque " refellere conatur, maximam " partem huc quoque transfe- " rendam curavi.

I.

M. LATINIVS
MEDICUS
OCVLARIVS

E ARRIVATIO

M. ALLIVS PAMPHILVS
MEDICVS

VIII

III. CAL-

(128)

m. Ang de and ing

C. CALPVRNIVS ASCLEPIADES
PRVSA AD OLYMPVM MEDICVS
PARENTIBVS ET SIBI ET FRATRIB.
CIVITATES VII. A DIVO TRAIANO
IMPETRAVIT

&c. 371115777

IV.

ILLVSTRIVS TI. CAESARIS AVG. SER. CELADIANVS MEDICVS OCVLARIUS &c.

M'. FONTEIVS NICANDER MEDICVS

VI

L. ANNIVS CASSIVS MITHR ADORVS MEDICVS &c.

VII. 32

L. ARRVNTIO SEMPRONIANO ASCLEPIADI IMP. DOMITIANI MEDICO &c.

III. CAL-

VIII.

VIII.

TI. CLAVDIVS. IVLIANVS
MEDICVS. CLINICVS. COH. IIII.
PR. FECIT. VIVOS. SIBI. ET
TVLLIE. E PIGONE. CONIVGI
LIBERTIS. LIBERTABVSQ.
CLAVDIIS. POSTERISQUE
EORVM

IX.

P. CHARM. SOSTHE. MEDIC. 1mivir. Avg. &c.

"Hisce pauculis inscriptio"nibus, inquit Sponius, destrui
"potest ridiculum Robortelli com"mentum; qui asseruit, Romae
"tantum servos medicinam ex"ercuisse. Etiamsi etenim in
"inscriptione, Illustrius tib.
"caesaris servus fuerit me"Dicus; observandum est, addi
"ocularius, sicque potius chi-

'Miscell. erud. antiq. p. 144.

" rurgum, quam medicum fuisse. " At in aliis lapidibus medici " soli ingenui, aut liberti, &c. quorum ultimus vero, praeter-" quam ingenuus fuit, sextumvi-" ratus dignitate ornatus obser-" vatur

Jam quaenam sit V. R. de his infcriptionibus fententia, videamus. "De prima, inquit, li-" teras M. L. quae Latinii no-" men sequi debuissent, liberti-" nam videlicet ejus conditionem " indicantes, a Sponio detractas " esse, vir doctus Malvasia ' o-" ftendit 3". Si sciens ac prudens id Sponius fecerit, quo artis suae honori infervire speraret, merito fane reprehendi debet. Tota inscriptio, ut a Sponio exhibetur, ita se habet :

Differt. p. 15, 16, 17. 2 Marm. Felfin, Sect. v. c. 1. Differt. p. 17. was the other States Books

DIS MANIBVS
M. LATINIVS
MEDICVS OCVLARIUS
HERMES VIXIT ANNOS
XXXX

" Secundam quod attinet, Ju-" flus Fontaninus diverso plane " modo eam nobis exhibet ': vi-" delicet MALLIVS PAM. &c. nul-" la interpunctionis notula ad " praenomen distinguendum ad-" hibita: atque ex eo Pamphi-" lum illum e servorum grege " fuisse, necdum libertate dona-" tum, contendit; propterea " quod praenomine, quo cives " omnes utebantur, careret ". Praenominis omissionem in infcriptionibus non certum esle fervi indicium supra observavi 3. Quare fi hic Pamphilus non civis esiet Romanus, ex peregri-

R 2

norum

De antiq. Hort. c. ix. p. 166.
Differt. p. 17. Vid. p. 89.

norum tamen numero, atque ita

ingenuus, esse poterat.

" De Asclepiade autem medi-" co proxime memorato, quam " puerilia et inepta omnia pro-" tulit Sponius'? qui inscriptio-" nem ipsam in Gallicum fermo-" nem vertens, septem urbium "dominium et principatum ab "imperatore Trajano eum obti-" nuisse afferit. Neque Meadius "deinde hunc tantum virum, " seu principem potius, totque " civitatum donationem, in ar-" tis fuae gloriam commemorare " omisit'. Sed quid tandem, si "Diis placet, haec tam magni-"fica fibi velint? Reinefius e-" nim, auctor quidem ille gra-" vis, medicusque celebris (un-" de ipsam etiam inscriptionem " transtulerat Sponius) nihil ali-

2 Orat. Hary. p. 9.

Rech. curieuf, Differt, 27. p. 431.

" ud Asclepiadem huncce fuisse " dicit ', quam servum e Cal-" purnia familia manumissum, "qui Trajani favore civis pri-" vilegia et immunitatem, non " folum Romae, fed in fex aliis "Graeciae et Afiae civitatibus " fibi, suisque impetraverat. Nec " quidquam sane amplius inscri-" ptionis ipfius verbis fignificari " certissimum est; quippe se-" piem urbium dominatus ab optimo et prudentissimo principe " medico Graeculo donatus, non " folum incredibile quiddam vi-" detur, sed a scriptoribus omni-"bus filentio praeteriri nullo "modo poterat". Sponii sententia de septem urbium dominio, a Trajano Asclepiadi concesso, sine dubio falsa est, neque ullam veritatis speciem habet. Praeter-

1-611

Syntag. Inscrip. antiq. Claff. xi. 4. Differt. p. 17, 18.

ea fi id voluisset inscriptio, quod Sponius fenfit, wrbes potius, quam civitates, opinor, scriptum fuisfet. Sed injuriose admodum Meadium criminandi anfam, quafi cum Sponio de hac re vir ille doctissimus consensisset, auctor nofter arripere conatur. Is enim pro more fuo in aliis, quae profert, testimoniis, hoc breviter tangens, ipfissima tantum infcriptionis verba, fine ulla explicatione, recitat. Calpurnius, inquit, Asclepiades a Divo Trajano parentibus, sibi, et fratribus septem civitates impetravit. Non principem appellat, neque vocibus tot civitatum donationem utitur; fin autem Sponii interpretatio ipfi. arriferat, in artis fuae gloriam commemorare fine dubio voluiffet. Sed ut Sponii opinionem de feptem urbium principatu vanam esse, ac nullo funfundamento niti, fatendum est; ita nec Reinesii sententiae, A/clepiadem bunc servum fuisse, e Calpurnia familia manumissum, flatuentis, magis affentire poffum. Celeberrimi illius Asclepiadis, Craffi oratoris amici, civem hunc fuisse inscriptio declarat; unde etiam gentilem ejus, artifque heredem fuisse, ut credat, inducitur Reinefius. Quae fi ita effent, ut fane admodum credibilia videntur, ingenuum potius in eam familiam adoptatum, quam servum ex ea manumissum, cenferem. At vero cum jus civis, non Jolum Romae, sed in sex aliis civitatibus, datum, res fit, quae alibi vix occurrit; fi locus conjecturae esset, pro CIVITATES VII. ut fine interpuncto ad vocem civitates exhibet Reinesius, CI-VITATEM legendum esse suspicarer. Nam in quem finem non ipsi Surano '

ipsi solum, sed etiam fratribus, atque adeo parentibus, jus illud septem civitatum datum suisset, equidem haud satis intelligo. Verum si litera m injuria temporis corrupta et vitiata suisset, oculi illius, qui primus exscripsit, in evanidis linearum vestigiis sacile allucinari possent. Et qui antiquas inscriptiones observare assueti sunt, nec formam hujus literae, nec spatium, quod in nonnullis inscriptionibus occupare invenitur, huic conjecturae male congruere, ni fallor, agnoscent.

Illustrius autem in quarta inscriptione servus appellatur, quod -Sponium quoque notasse jam vidimus. Ad reliquos igitur pro-

gredimur.

"Ceteros autem medicos in reliquis illis lapidibus nomina"tos, quis unquam fanus ingenu"os, ut ille, atque ex familiis "quaru B

" quarum nomina prae se se-" runt, oriundos credere potest? " quidni potius servos omnes fu-" iffe existimemus, qui manumis-" fi postea, dominorum sibi no-" mina, et praenomina pro more "affumserant? Hoc sane de "Claudio illo Juliano quam "maxime est probabile; non "tam propter conjugem Grae-"cam Epigonem, quam quod "Claudiae familiae, e qua ipse " manumissus esset, libertis liber-"tabusque commune sepulchrum " posuisse videtur. Sin quod a minus est verifimile, liberos " cos esse concedamus; Romani "tamen esse non poterant; sed "ex Graeculis iftis, qui ab im-"peratoribus civitate donati, "magnorumque in clientelam "recepti, Romana deinceps no-" mina usurparunt; retento ta-"men plerumque atque adjecto " veteri

(138)

" veteri Graeco. Quales procul-" dubio (fi non fervi potius fint " existimandi) Cassium, Fontei-" um, Arruntium fuisse ex ipsis " inscriptionibus satis apparet". Haec verba ad quatuor inscriptiones, quae proxime fequuntur, spectant. Cum quaerit autem, Quis unquam sanus ingenuos, ut ille, atque ex familiis, quarum nomina prae se ferunt, oriun-dos credere potest? ambiguo loquendi genere utitur, quo hanc Sponii fuisse sententiam, quis facile credere possit. At Sponius contra, ingenuos fuisse hos medicos, fed Graecos; non ex familiis, quarum nomina prae se ferunt, oriundos, fed in illas adoptatos, contendit. Diftinctionis enim notam inter adoptionem et manumissionem ponit Sponius,

Differt. p. 18, 19.

quam

quam auctori nostro tacite praeterire visum fuit. Sed quia res, de qua agimus, haud parum lucis ex ea foenerari possit, Sponii ipfius verbis, Gallice scriptis, hic Il faut remarquer, dabimus. que ces medicins Grecs venans à Rome prenoient, un nom de famille, et un surnom, quoy que dans leur pays ils ne portaffent qu'un seul nom, ou surnom; et cela parce qu'on leur donnoit le droit de bourgeoisie à Rome, qu'on les inseroit dans les tribus, et qu'on les adoptoit dans les anciennes familles de la republique. Et postea: J'ay montré, que c'estoit la coûtume de ces medicins Grecs qui venoient à Rome, ou qui se faisoient connoître à la cour des empereurs, deprendre un nom à la Romaine, se faisant adopter

Recherch. curieuf. Differt. xxvii. p. 428.

dans une de leurs anciennes familles: et j'ay aussi remarque, que quand ils estoient affranchis, on le reconnoissoit par la lettre L. qui signifie libertus '. Quamobrem cum nulli ex his quatuor medicis litera L. adfcribatur, omnes ingenuos fuiffe; Fonteium vero, Cassium, et Sempronianum ex Graeca natione, in Romanas ejufdem nominis familias adfcitos, exiftimat. Etenim Graecis mos faepe fuit, praeter Romana nomina etiam illud gentis fuae retinere; quod in hifce tribus fieri videmus. Contra autem V. R. hos oinnes in fervorum gregem detrudendi capidus videtur : haesitat tamen, tandemque Romanos non fuisse pro certo statuit; quod Sponius sane nunquam affirmavit. Quod ad

Clau-

Recherch, cur. Differt. xxvii. p. 432.

Claudium vero attinct, propter Graecam conjugem ejusdem quoque nationis eum fuifle, atque in Glaudiam familiam adoptatum, conjicere licet. Nam quod V. R. autumat, eum omnibus Claudiae familiae, e qua ipfe manumiffus effet, libertis, libertabusque, ac posteris eorum (quae duo postrema verba, nescio qua eaufa, omifit) commune fepulchrum posuisse, mihi sane parum verifimile videtur. Certe Sponii interpretatio longe probabilior esse apparet, qui de suis tantum libertis, et libertabus explicat': nam cum ufitatum effet libertis patronorum nomen affumere, illi ctiam Claudii dicerentur.

Charmes denique agmen claudit. De quo ita V.R. " Sextum-" viratum denique Augustalem " quod attinet, quem medicus

Rech. cur. Differt. xxvii. p. 436.

(142)

"ille Charmes in inscriptione gestisse dicitur; errat plane vir eruditus, quod non nisi ad ingenuos nobilesque deserri eum existimaverit; quum et libertinis praecipue, seu sem per potius delatum suisse, multae aliae inscriptiones declarant: quarum quidem una ipsam pecuniae summam memorat, quam medicus servus pro libertate; quamque libertus deinde pro seviratu in rempublicam dedisset.

P. DECIMIVS. P. L. EROS

MERVLA. MEDICVS

CLINICVS. CHIRVRGVS

OCVLARIVS. VI. VIR

HIC. PRO. LIBERTATE. DEDIT. H-S, 1999

HIC. PRO. SEVIRATV. IN. REMP.

DEDIT. H-S. ∞. ∞ ².

&c.

Hier, Mercerial. Var. loft. 1. 3.

Rech. cur. Diff. xxvii, p. 435. * Differt. p. 19.

In primo inscriptionis versu Gruterum' secuti sumus; nam Mercurialis habet, p. DECIMIUS L. HE-Ros. Typothetae autem errore, ut videtur, apud auctorem nostrum editur DECIMUS: ut supra etiam in Fonteio, M. pro M'. hoc est, Marcus pro Manius, ut exhibet Sponius. Sed quod ad rem attinet: Sponius fine dubio erravit, quod non nisi ad ingenuos, nobilesque eum honorem deferri existimaverit; si quidem verba illius necessario ita intelligi debeant, quae Gallice scripta ita concipiuntur. Nestoit pas un homme mediocre, ni de basse condition, puis qu'il estoit sextumvir Augustal2. At vero in non minori errore V. R. prae nimio contradicendi studio hic versari videtur, cum libertinis praecipue,

feu

Pag. cccc. 7. 2 Rech, cur. Diff. xxvii. p. 435.

feu semper potius delatum suisse asserat. Magnam enim copiam de seviris hisce inscriptionum collegit, simulque congestit Raph. Fabrettus'; quarum multae ne minimam quidem suspicionem praebent homines libertos, vel alios quam ingenuos suisse, qui in iis memorantur. Quod de hac etiam Sponii inscriptione dici potest. Graecus quidem suit isse Chermes, ut ex nomine apparet; libertum autem suisse unde patescat, V. R. nullam rationem protulit.

Dicat jam quivis harum rerum aequus et candidus aestimator; an non clare ac perspicue id hisce inscriptionibus demonstratum suerit, quod ab iis sibi proposuisse sequentibus verbis indicat Sponius? Hisce pauculis in-

2 Inscript. ant. p. 402, &c.

scriptionibus destrui potest ridiculum Robortelli commentum: qui asseruit, Romae tantum servos medicinam exercuisse. Neque magis profecto auctoris nostri sententiae favere videntur. cum artem istam apud Romanos a servis omnino, aut fere faltem occupatam fuisse atque administratam cenfeat. Nam unus tantum. nempe Illustrius, servus fuisse apparet; unus itidem, scil. Latinius, ut a Malvafia discimus, libertus. Septem reliquos quo minus ingenuos fuisse credamus, rationes a V. R. in contrarium oblatae haud fatis firmae este videntur. Sed unam inscriptionem, quae apud Sponium occurrit, hic defidero; qua nihil fane ad illius propofitum magis facere potuit, eamque ob causam nunc adjiciam.

T

T. VIBIO RVFO MEDICO COH. V. PR. VALERIA RVFINA CONIVG. OPTIM. FECIT ¹.

Cur haec inscriptio potissimum omissa suit? Hic praenomen, nomen, et cognomen, omnia Romana, invenimus; neque litera L. libertinae conditionis nota; neque uxor Graeca, sed plane Romana comparet. Quidni igitur hunc Rusum inter ingenuos cives Romanos recensere liceat, libenter discerem.

Ceterum auctor noster ad effugium se jam recipit, quo Sponii totam argumentationis vim facile eludi posse existimat. "Sponius "autem, inquit, dum medico-"rum veterum conditionem li-"beram ac ingenuam probare "studet, evertit plane, ut mihi

^{&#}x27; Miscell. erud. ant. p. 144.

" videtur, quod tanto opere ad-" struere laborat, cum e liber-"tinorum tandem familia maxi-" mam eorum partem exiisse fa-" teri cogatur. Quid enim tantum " interest, servine medendi ar-" tem exercuerint, an liberti? " quum hos etiam in servitute " illam cum didicisse, tum exer-« cuisse necesse sit '. Dixerat antea, Sponium in hoc praecipue elaborare, ut a servis ad proximum libertinorum ordinem medendi artem evehat, atque uno quasi gradu altiorem ponat; nunc vero medicorum veterum conditionem liberam ac ingenuam probare, studium illius fuisse dicitur. Sed quomodo illud evertit, quod tanto opere adstruere laborat? vel e libertinorum familia maximam eorum partem exiisse,

T 2 fateri

Differt. p. 19, 20. 2 Vid. supra p. 107.

fateri cogitur? Locum, ubi hoc fateatur, non invenio; neque ex infcriptionibus ejus rem ita fuisse, sed contrarium potius manisesto apparet. Cum quaerit autem, Quantum interest, servine medicam artem exercuerint, an liberti? facilis sane est responsio. Tantum enim interest, quantum erat discriminis inter artis professor, ac medicos domesticos. Et quantum hoc esset, haud semel antea ostendimus. Sed pergit:

"Servos autem frugi et dili"gentes (atque ut ex supra di"ctis conjicere licet, omnium
"maxime medicos) haud quin"quennio diutius servire, sed
"in libertatem deinde emitti
"folere, ex Cicerone colligere
"possumus!: atque hinc medi-

« corum

Orat. Philip. viii. 11.

" corum libertorum, quorum " nomina toties occurrunt, tan-" tus numerus effluxit : qui qui-" dem etsi liberi dici possint, " (quum tamen non omnes for-" taffe justa libertate fruebantur) " at ingenui certe nunquam exi-" ftimabantur: contra vero; li-" bertinos atque ingenuos, tan-" quam contrariae fortis homines, " fibi invicem oppofitos femper " ab auctoribus invenimus. Ho-" minibus, inquit Seneca , pro-" desse natura jubet, servi, li-" berive sint; ingenui, an liber-" tini. Narratque Suetonius ', " Augustum neminem unquam " libertinorum coenae adhibuisse, " excepto Mena (S. Pompeii li-" berto) sed asserto prius in in-" genuitatem?". Quam diu servos frugi et diligentes servire a-

² De vita beat, c. 24. ² Aug. c. 74. ³ Differt. p. 20.

(150)

apud Romanos mos effet, ad hanc quaestionem nihil pertinet. de omnibus servis, sed captivis tantum, qui antea liberi suerant, illic loquitur Cicero, ut ex oppofita parte sententiae patet. Atque hi, ut opinor, medicam artem in servitute raro didicerunt. Quod dicit autem, libertos nunquam ingenuos existimatos fuisse, nimis laxe pronunciatur; Justinianus enim omnibus libertis ingenuitatem concessit '. Nec quod sequitur, magis caute affirmari videtur, cum ait, libertinos atque ingenuos, tanquam contrariae sortis homines, sibi invicem oppositos semper ab auctoribus inveniri. Aliter fane idem Justinianus, Cum uno, inquit, communi nomine omnes homines appellarentur, jure gentium tria hominum genera esse

¹ Novell. 78.

coeperunt; liberi, et his contrarium servi, et tertium genus libertini, qui desierant esse ser-vi! Ubi liberi ingenuos denotant, quibus fervi, ut contraria fors hominum, opponuntur; et libertini, tanquam medium genus, inter utrosque collocantur. Ingenuis tamen, quam fervis, longe propius accedebant. Nam et cives erant; et eodem jure in plerisque, quo ingenui, utebantur; cum servi contra, quod attinet ad jus civile, pro nullis haberentur'. In Suetonio autem more fuo iterum labitur, quando dicit eum narrare, Augustum neminem unquam libertinorum coenae adhibuisse, excepto Mena. Nam de alio statim loquens, adjicit Suetonius: Ipse scribit invi-tasse se quendam, in cujus villa

¹ Inft. De libert. 6. 2. ² R. J. l. 32.

HHO

maneret,

maneret, qui speculator ejus olim fuisset. Porro quam bene haec, quibus adeo operose libertorum conditionem deprimere, et a principum consuetudine illos arcere, laborat; cum iis, quae supra de fervis, ad amicitiam corum admissis, tam acriter contendit, cohaerere videantur, penes alios fit judicium. Erat medicus, Taciti verba funt, arte insignis, nomine Charicles, non quidem regere valetudines principis solitus, consilii tamen copiam praebere. Is velut propria ad negotia digrediens, et per speciem officii manum complexus, pulsum venarum attigit: neque fefellit: nam Tiberius incertum an offensus, tantoque magis iram premens, instaurari epulas jubet, discumbitque ultra solitum, quasi honori abeuntis amici tribueret'. Medi-

Annal. L. vi. c. 50.

cum

cum hunc Graecum fuiffe nomen plane oftendit. Sed qua conditione eum fuisse V. R. dicet? Libertina, opinor, vix concedet. Nam fi Augustus adeo difficilem in id genus hominibus coenae adhibendis se praebuerit; multo minus Tiberium, longe severioris ingenii principem, hoc facere voluisse, credendum est. Quid igitur? num servum fuisse censebit? Certe, si reliqua hi-storia id sineret, haec sententia cum iis, quae antea de servis amicis difputavit, haud male convenire videretur: nam amicus Tiberii appellatur. Sed verba illa, ad propria negotia digrediens, non fervum, sed sui juris hominem fuisse, manifesto indi-Quanti igitur Graeculos cant. istos esurientes Romani imperatores fecerint, ex hoc Chariclis exemplo videmus; quem Tiberius

rius non tantum coenae adhibuit, sed instaurari etiam epulas jussit, quo honoris speciem abeunti tribueret. Neque inferiori quidem honore, ut idem historicus narrat, medicum suum Xenophontem Claudius imperator prosecutus est; cujus precibus concessit, ut omni tributo vacui in posterum Coi, sacram, et tanti Dei [Æsculapii] ministram, insulam colerent.

AD Meadium Vir Reverendus jam se totum convertit. Quae hic autem oppugnat, ad posterius caput controversiae spectant, quo labi eum videri dixit, "quod "chirurgos a ceteris medicis di-"stingui omnino et segregari" putaret; cum utrosque communi cum nomine, tum con-

' Aunal, L. xii. c. 61.

" ditione

" ditione, apud veteres Romanos, " usos semper esse certissimum " esset".

An ea igitur respiciens hic ita scribit: "Sed ad Meadium tan-" dem nostrum veniamus, qui in " hac quaestione tractanda', in " id unum totus incumbit, ut " inustam medicis servitutis in-" famiam in chirurgos penitus " removeat ; illos Romae semper "fplendidos, honoribufque au-" ctos, bos tantummodo ignobi-"Tes, abjectos, ferviles effe con-"tendens. Utrique autem cum "medici a veteribus appella-"bantur, inde errorem hunc " omnem nasci innuit, quod, quos " eodem nomine appellatos viri "docti observassent, eadem eti-" am vitae conditione usos crede-" rent. Sed parum ei feliciter

Vid. fupra p. 6. 2 Orat. Harv. p. 8.

U 2

in

" in re probanda successit : ex " omnibus enim, quos enumerat, " medicis, duos tantum profert, " de quorum conditione certi a-" liquid ac indubitati memoriae " proditur; Archagathum scilicet, " et Antonium Musam: quorum " ille quidem liber et civitate do-" natus, sed chirurgus certe, seu, " ut Plinius eum vocat', me-" dicus vulnerarius; hic autem, " medicus plane fummus, fum-" misque honoribus ornatus, Au-" gusti tamen, ut supra dixi, ser-" vus et libertus fuit'." Medicinae partes et ante Romanorum tempora, et apud ipsos, ita distributas fuille, ut alii medicamentis, alii manu curarent, licet utrique interim communi medicorum nomine vocitarentur, mox oftendemus, cum auctor

noster

^{&#}x27; Hift. L. axix. c. 1. 2 Differt. p. 20, 21.

noster hoc argumentum iterum resumet. Prinsquam autem ad illud veniamus, alia nonnulla, quae viro doctissimo hic objiciuntur, considerare necessarium videtur.

" De reliquis illis, inquit, quo-" rum Romana quidem nomina s adducit, Cashis, Calpetanis, Ar-" runtiis, &c, quid conftituendum " fit, ex supra memoratis facile " judicabimus: quos fi cives ipse, "ingenuolque omnes fuisse, cum "Sponio credere potest; haud " tamen aliis perfuadere credat. " nobiles unquam Romanos artem "illam exercuisse, quam vel in-" fimus quisque gravitate sua " indignam arbitrabatur; quam-" que nullus omnino Quiritium, " nifi fero admodum, nec, ut " Clericus ipse fatetur, ante Caesa-" rum actatem unquam attigit',"

Differt. p. 21.

Quod ad Romana illa nomina attinet. Meadii verba ita se habent: Omitto plura exempla memorare, neque vobis Cassios, Calpetanos, Arruntios, Albutios, Rubrios, sistam, Romana nomina. quae professione medicinae et opibus claruerunt'. Auctoris nostri de nominibus hisce opinionem fupra vidimus, et, ni fallor, manifesto satis refutavimus. Quod Romana autem nomina hic Meadius appellet, ingenuos fuisse Romanos, eum sensisse non necessario fequitur: nec ubi Sponius illud affirmet, invenio. Ex loco autem, quem in margine V. R. adducit, Meadium ita existimasse manifestum videtur2: qua in re non Clericum 3 modo, medicum eximium; fed doctiffimum etiam

Orat. Harv. p. 10. Differt, de numm, Syrn. p. 44. Hift. de la med. Par. iii. l. 1. c. 3.

theologum, Fabricium dico, ouo-Those habet. At nequit fibi perfuadere V. R. nobiles unquam Romanos artem illam exercuisse. Si per nobiles hic patricios in-telligat, non necesse est profecto, medicos iftos ex eorum numero fuisse, censere. Nam honestissimae quaedam Romanorum gentes in diversas familias, quarum aliae patriciae erant, aliae plebeiae, dividebantur. Neque aliter sane fieri potuit, pro instabili ac fluxo rerum humanarum statu, qui semper et ubique cernitur, quin nonnulli, ex claris et antiquis familiis orti, ad tenuem conditionem fuiffent re-Alii bellis civilibus, et proscriptionibus, facultates amiferunt ; alii vero luxu atque deliciis fine dubio ipfas attriverunt et dilapidarunt. Cur mirum igi-

Bibl. Graec. Vol. xiii. p. 47.

(160)

tur videre debet, fi quidam ex corum posteris medendi arte, qua nulla apud Romanos lucrofior fuit, fractas et perditas fortunas iterum refarcire conati fint? Certe fua aefate bene natos hand defuisse indicat Seneca, qui in eam rerum suarum desperationem venerant, ut fecum dubitarent, utrum se ad gladium locarent, an ad cultrum': hoc est. num gladiatores, an bestiarii fie-Quanto melius homines ejusmodi rebus suis, ac samae confuluerant; fi ad honestam aliquam artem, qualis est medicina, edifcendam atque exercendam opportune se recepissent? At vero fi V. R. fidem habeamus, vel infimus quisque Romanorum rem medicam gravitate sua indignam arbitrabatur, Pli-

Epift. 87.

nium

1111

nium autem, cujus auctoritate hoc dicere prae se fert, non ita affirmasse supra probavimus. Imo rem aliter se habuisse, ipse proximus verbis agnoscere videtur, ita scribens: Nullus omnino Quiritium, nisi sero admodum, nec, ut Clericus ipse fatetur, ante Caesarum aetatem unquam attigit. Sub Caesaribus igitur faltem ingenui erant Romani, qui medendi artem exercerent; quorum aliquot etiam ab ipso Plinio commemorantur. Ex horum numero Augusti temporibus fuerunt Julius Bassus et Sextius Niger, quos de medicina Graece scripsisse dicit'; quorum posterior etiam diligentissimus medicinae ab eo appellatur3. Item C. Valgium meminit, unum illustrium, ut ait, et eruditione

X

min

Specta-

¹ Vid. p. 48, 49. ² Hiff. L. xx, &c. in Indice.
³ L. viii. c. 3.

spectatum, qui volumen ad Divum Augustum scripfit . His Caffium adjungere Clericus non dubitat', quem inter Romana nomina recenfet Meadius, et qui Celsi elogio ingeniosissimus seculi fui medicus audivit 3. Sub Tiberio floruit, qui Hoppocratis Latini nomen adeptus est, Cornelius Celsus; quem non tantum de arte fcripfisse, sed et eam exercuisfe, viri eruditi dudum ostenderunt4. Sub Claudii item imperio vixit Scribonius Largus, qui in Britannica expeditione hunc imperatorem comitatus est, ut ipse testatur's. Praeterea inter auctores Romanos in Plinii Indice laudatos, Opilium, Caecilium, et Granium medicos legimus 6; quo-

L. xx. in Indice, et L. xxv. c. 2.

² Hift. de la med. Par. iii. l. 1. c. 2.

³ Praef. ad Lib. i.

⁴ Vid. Fabric, B. Gr. Vol. xiii. p. 127. 5 Compos. 163. L. xxviii, xxix.

rum ultimum ex gente Grania Romae antiquissima ortum fuisse, censet Harduinus 1. Item L. Tuccii Vallae medici alibi mentionem facit Plinius', quem Tucciae familiae idem vir doctiffimus adscribit. Nec cur fratres Stertinii, quos adducit celeberrimus Meadius, hic excludi debeant, rationem satis idoneam percipio. Graecos enim homines cen/um fuum in Neapoli operibus exornanda, ut de iis tradit Plinius, exbaurire voluisse, haud probabile videtur. Alii quoque medici Romani, fi id hic ageretur, fequentibus temporibus ex Galeno, et aliis, facile proferri possent. Sed ex iis, quos jam memoravimus, quam longe erraverit V. R. cum infimum quemque artem medicam gravitate sua

panol

^{&#}x27;Not, in Ind. auct. L. vii. c. 53. L. xxix. c. 1.

indignam arbitratum fuisse afferuit, fatis manifesto constat. Quare fi Cassiis, Calpetanis, ceterisque a Meadio laudatis, vel actio liberalis jure intendi poffet; alios certe ex familiis nec vetustate, nec dignitate inferioribus, iisdem temporibus medicinae laude celebratos invenimus. Ante Caefarum quidem aetatem vix, aut ne vix, forfan occurrunt; cujus rei causae non admodum obscurae esse videntur. Graeca enim medicina haud L annos ante J. Caefaris nativitatem Romae obtinuerat; quo tempore gravitas illa, vel potius ferocitas Romanorum, ad hanc artem capeffendam vix dum fatis mollescere inceperat. Nec ab aliis, praeter Graecos, discere potuerunt; qui fine dubio, fi attentaffent, viros philosophiae, aliarumque liberalium artium non aeque expertos, longe

(165)

longe praecelluiffent. Haud brevi igitur temporis spatio ita haec medendi ars a Graecis omnino occupata fuit, ut fere ex interdicto VNDE VI cum illis agere potuerint, qui eam invafissent. Porro dum stetit respublica, juvenes liberaliter instituti vel ad oratoriam. vel rem militarem plerumque fe receperunt; quibus ftudiis tunc temporis ad opes, et honores confequendos aditus praecipue patuit. Sed longe aliter fe res habuit, cum tota rerum administratio in unius potestatem devenit. Tunc enim in senatu, quem de yavor eloquentiae vocat Cicero, de gravissimis rebus non libere, ut antea, disserebant; sed ad principis voluntatem sententias suas attemperabant. Neque in judiciis idem dicendi genns coram principe, quod apud alios judices, adhibebatur. In exercitu quoque 2004

que ordines et imperia haud amplius praemia virtutis erant, sed ex gratia et favore conferebantur. Hinc magna et animorum et fludiorum conversio necessario secuta est; atque inter alias vivendi rationes, quibus opes et divitiae acquiri possent, nonnulli medicae arti se applicuisse videntur. Verum enimvero Graecorum medicorum, teste Plinio, tanta fama et existimatio Romae fuit, ut non mirandum fit, fi Romani ipfi moleste ferrent ac stomacharentur, quod cum iis, quos bello fubjugaverant, de hac arte, ubi victoria longe erat difficilior, contendere necesse esset. Hinc gravitas corum non exercuit; et paucissimi, ad Graecos scilicet comparati, attigere: non ut V.R. explicat, quia semper in dedecore ars tota apud Romanos jacuit; sed quia de successu potuis DUC

tius in eam exercendo dubitave-

Sed, "Observat, inquit, vir ce-" leberrimus, in nummo quodam " Rubriae familiae, anguem, Deae " Salutis symbolum, conspici, " quem ad florentem tunc in ea " familia medicinae laudem re-" ferri omnino oportere censet :: " miraturque Patinum et Vail-" lant, medicos quidem ambos, in " nummis familiarum Romana-" rum explicandis, rem arti " fuae tam bonorificam praeter-" mififfe. At in aliis etiam num-" mis confularibus, quos ipfe quo-" que exhibet', uno scilicet Ju-" niae, altero Aciliae familiae, " ipsa Deae Salutis imago ex-" pressa cernitur : num medici " propterea familiarum istarum " principes? nihil fane minus

Orat. Harv. p. 11. 2 Ibid. p. 31.

" cre.

" credendum '". Si auctor nofter scriptorum verba, quos citat, ut apud illos leguntur, adducere curaffet; tota fane haec disputatio multo leviori opera decifa fuisset : sed nescio unde fit, ut, non tam quod ipfi revera dicunt, quam quod causae suae maxime conducit, faepissime eos dicere faciat. Ita, fi eum hic audiamus, clariffimus Meadius anguem in nummo Rubriae familiae ad florentem tunc in illa familia medicinae laudem referri omnino oportere cenfet. Sed verba illius longe aliter fonant, quae hoc pacto ipse exprimit: Praeterire autem nequeo, in nummis Rubriorum conspici anguem, Deae Salutis signum, monumentum, ut videtur, familiae sibi medicinae laudem vindicantis. Miror itaque in nummis istis explicandis

neque Patinum, neque Vaillant, viros de re nummaria optime meritos, hanc arti suae adeo honorificam, inter alias ejus rei causas longius petitas attulisse. Nihil hic pro certo affirmatur: fed alia tantum conjectura iis, quas Patinus et Vaillant de hac re antea obtulerant, adjicitur: quod ex verbis, ut videtur, manifesto apparet. Si quis autem cum auctore nostro fentiat, nummum istum, utpote consularem, antiquiorem esse, quam ut Romanae alicujus familiae ex arte medica decus eo exhiberi possit; monetariis etiam sub Caesaribus nonnunquam vel sua, vel gentilitia ornamenta, in nummis exprimendi libertatem concessam fuisse, ut notarunt antiquarii, considerare eum oportet : licet conjectura haec V. R. minus arrideat, fumma controverfiae nullo modo 11 33

modo hinc afficitur. Quod quaerit autem, num serpens in Juniae et Aciliae samiliarum nummis medicos in iis quoque samiliis suisse indicat? Quis unquamita asseruit? Certe ad aliam remillustrandam a viro doctiss. adfertur. Atque idem symbolum variis de causis a veteribus adhiberi solitum nemo ignorat.

Sed ad discrimen inter medicos et chirurgos V. R. jam revertitur. "Dum autem a medicis, "inquit, contumeliam propulsare "conatur, caveat tandem vir "dignissimus, ne in alios ipse "quidem contumeliosus reperiatur; chirurgos velim, viros "fane honestos, et reipublicae "utiles; quosque a reliquis me-"dicis, nec nomine, nec conditione, antiquitus unquam distingui, aut segregari reperio: ni-"si

" si fortasse credendum poti-" us fit, chirurgicam medicinae " partem, cum antiquiorem, "tum majori etiam apud ve-" teres honore fuisse habitam. " Ipfe quidem Aesculapius non " aliam ob caufam in Deorum " numerum relatus dicitur, quam " quod specillum (chirurgorum " quoddam instrumentum) in-" venerit', primusque vulnera ob-" hgare docuerit ". De chirurgiae antiquitate hic non contendam; quandoquidem, ut is mox bene observat, etiam Celfus hanc medicinae partem apud Graecos vetustissimam fuisse scribat 3. Imo vix aliter profecto ex artis ipfius natura evenire potuit; cum res fit magis obvia, et communi omnium fensui accom-

Y 2 modata,

Cic. De nat. Deor. L. iii. c. 22.
Differt p. 22. 23. Praef. ad Lib. 1.

modata, vulneribus medendi rationes excogitare; quam abditas morborum causas investigare, et medicamenta iis relevandis idonea adhibere. Et dum illa tantum nota fuit, non mirum est inventores ejus, atque excultores, apud omnes, qui tanta fibi commoda illorum opera ac beneficio provenire fenferint, fummo honore habitos fuiffe. postquam ars morbis medendi inventa fuit, ac paulo accuratius exculta, qui veteres illos hanc chirurgiae haud praetulisse, credere possit; nae is fane de illis, ut de crassi admodum et tardi ingenii hominibus, fentire videtur. Certe Celsum, qui de utraque parte in scriptis suis accurate tractavit, aliter judicasse mox videbimus

Sed utcunque hoc fuerit, chirurgos a reliquis medicis nec nomine,

(173)

mine, nec conditione antiquitus unquam distingui, aut segregari se reperire V. R. dicit. Imo, "Hier. Mercurialis, ut ait, me-"dicus quidem ipse doctissimus, "omnes priscos medicos chirur-"gos fuisse agnoscit; atque ad "Galeni usque tempora medica-"menta sibi ipsis parasse: uti "compertum habent, inquit', "qui in auctoribus antiquioribus, "atque Hippocrate praecipue "funt versati.

"Apud veteres certe Romanos
"communi medicorum nomine
"cum utrosque appellari, tum
"utrasque simul medicinae par"tes ab eodem semper exerceri
"certissimum est. Archagathus
"ille, qui omnium primus me"dicinae profitendae causa e
"Graecia Romam, anno ur-

' Var. lect. L. 1. c. 13.

" bis DXXXV, venisse dicitur', chi-" rurgus, ut ante dixi, fuit, ta-"bernamque ad operam locan-"dam publice datam habuit. " Plautus etiam, qui eodem " tempore, seu posterius aliquan-" to floruit, de medicis quoties " loquitur, haud alios ac chirur-" gos effe confirmat'. C. Mari-" um crura tumoribus quibufdam " deformata medico fecanda ob-" tulisse legimus; et secandi a-" cerbitatem fine ullo doloris in-" dicio pertulisse. Cicero de mili-" te veterano ac exercitato lo-" quens 4, ob vulnera fortiorem " eum fieri dicit, nec requirere " aliud, quam medicum, a quo " obligetur. Catonis medicum " illum fupra memoratum chi-" rurgi proprio munere fungen-"tem vidimus. Gladiatorum

¹ Plin. Hift. L. xxix. c. 1. ² Menaec. v. 3. ³ Plut, in C. Mar. ⁴ Tusc. quaest, L. ii. 38.

[&]quot; denique

"denique *ludi finguli*, ut ex in-"fcriptionibus plurimis apparet, "fingulos fibi medicos habue-

" runt, in utrumque certe, tum

" valetudinem tuendam, tum vul-

"nera medenda, paratos aeque ac instructos.

"Imperatorum autem postea "temporibus, cum civium simul "et medicorum multitudo in "immensum quasi excrevisset; "atque in urbe opibus omnibus "abundante, vel quaelibet me-"dicinae pars vectigal, quae-"stumque satis amplum prositentibus conficere valeret; tum "primum in partes varias secari "quasi, et dividi medendi ars; "tum singulae deinceps a singulis tractari, et administrari; "tum vel minima quaeque cor-"poris pars, certusve quilibet "dolor medicos sibi proprios "et unice addictos habere coe-

" pit:

" pit ': atque hinc denique clini-" corum, chirurgorum, oculario-" rum, auriculariorum, &c. no-

" mina effluxere; quae tamen

" omnia uni interdum, eidemque

" adhuc competere, ex inscri-

" ptione supra allata, atque aliis

"multis liquet.

"Postremis temporibus, in"quit Menagius', partem illam
"medicinae, quae manu mede"tur, ab aliis homines sejun"xerunt: quando factum hoc
"dissidium, dixerit alius, non
"ego: certe post Antoninos. Scio
"autem Celsum, prout a Clerico
"citatur', multis antea annis fa"ctam hanc medicinae partitio"nem indicare videri: dubitat
"autem vir eruditus, an Celsus
"de ea, tanquam sacta jam, et

L. r. 6. 3. ff. de var. et extraord. cogn.

Ambenitat. Jur. civ. c. 35. p. 42.
Hist. de la medicine, Par. ii. l. 1, c. 9.

" in usum perducta; an de re " solum utili, quamque institu-

" endam exoptarat, effet locutus;

" cum Celfi ipsius aetate, anti-

" quum adhuc morem obtinuisse,

" omnesque fimul medicinae par-

" tes ab uno eodemque tractatas

" faepe esse appareat.

"Quicquid vero de hac re sta"tuamus; hoc unum certissi"mum est, medicos et chirurgos
"pari semper conditione et di"gnitate apud veteres Romanos
"extitisse". Nomen medicus
tam lata significatione apud veteres usurpari, ut chirurgos etiam complectatur, satis notum
est. Imo queritur Scribonius
Largus, multos unius partis sanandi scientia medici plenum nomen consecutos. Jurisconsulti
autem dubitanter de his loqui

Differt. p. 23, 24, 25. 2 In Epist. ad C. J. Callistum.

videntur. Medicos fortassis, inquit Ulpianus, quis accipiet etiam eos, qui alicujus partis corporis, vel certi doloris sanitatem pollicentur 1 Mulieribus tribuunt : nam de medicis utriusque sexus in jure Romano legimus, qui in medicos et obstetrices statim distinguuntur 2. Quanquam autem nomen communi usu tam late pateret; ars tamen ipsa ita dividebatur, ut alii morbis, alii vulneribus mederentur: neque id tantum, sed qui morbos curabant, etiam artis dignitate praecellere censebantur; unde et medicorum nomen his eminentiori fignificatu adhaefit, dum illis chirurgorum appellatio tribueretur. At V. R. nec nomine, nec conditione antiquitus unquam di-

Stingui:

L. 1. 6. 3: ff. de extr. cognit.
L.3. C. commun. de legat.

stingui: apud veteres certe Romanos, communi medicorum nomine cum utrosque appellari, tum utrasque simul medicinae partes ab eodem semper exerceri; etiam pari conditione et dignitate exti-

tiffe, afferit.

Sed ad totam hanc rem decidendam Celfus, gravissimus testis, opportune se nobis offert. Primum igitur, quid de artis partitione is dicat, audiamus. pocrates Cous, inquit, primus quidem ex omnibus memoria dignus, ab studio sapientiae disciplinam banc separavit, vir et arte et facundia insignis. Post quem Diocles Carystius, deinde Praxagaras et Chrysippus, tum Hierophilus et Erasistratus, sic artem hanc exercuerunt, ut etiam in diversas vias processerint. Iisdem temporibus in tres partes medicina diducta est: ut una esset, quae MIH FOOL

quae victu; altera, quae medicamentis; tertia, quae manu mederetur'. Et in alio loco de chirurgia loquens: Haec autem pars, cum sit vetustissima, magis tamen ab illo parente omnis medicinae Hippocrate, quam a prioribus exculta est. Deinde posteaquam diducta ab aliis habere professores suos coepit, in Aegypto quoque increvit, Philoxeno maxime auctore, qui plurimis voluminibus hanc partem diligentissime comprehendit. Gorgias quoque, et Sostratius, et Hermes, et Apollonii duo, et Ammonius Alexandrinus, multique alii celebres viri, singuli quaedam repererunt. Ac Romae quoque non mediocres professores, maximeque nuper Tryphon pater, et Euelpistus Phlegetis filius, et ut ex scriptis ejus intelligi potest,

Pracf. ad L. i.

borum

horum eruditissimus Meges, quibusdam in melius mutatis, aliquantum ei disciplinae adjecerunt. Esse autem chirurgus debet adolescens, aut certe adolescentiae propior; manu strenua, flabili, nec unquam intremiscente, eaque non minus sinistra, quam dextra promptus; acie oculorum acri, claraque; animo intrepidus, &cc 1. Quid plenius, aut verbis clarioribus exprimi potest? Nimirum, ut Hippocrates ipse medicinam a philosophia separavit; ita fecundo post feculo chirurgiam ab aliis ejus partibus diductam fuisse, et professores fuos habuisse dicit; quorum nonnullos etiam, qui Romae vixerunt, commemorat. Et ne quis fuspicetur Celsum de artis potius, quam hominum divisione loqui,

Praef. ad L. vii;

THEFT

atque hos chirurgiae professores eodem tempore eam quoque medicinae partem, quae morbis medetur, exercere folitos; certe Craffi verba apud Ciceronem contrarium diu ante Caesares in usu fuisse apertissime demon-Tum Crassus, Non in strant. hac, inquit, una, Catule, re [oratoria scil.] [ed in aliis etiam compluribus, distributione partium, ac separatione, magnitudines sunt artium diminutae. An tu existimas, cum esset Hippocrates ille Cous, fuisse tum alios medicos, qui morbis; alios, qui vulneribus; alios, qui oculis mederentur'? Atque hinc ratio manifesta apparet, cur Archagathus a Plinio vulnerarius appelletur: nimirum quod eam medicinae partem folummodo exercebat.

De orat. Lib, iii. c. 33.

Nam

Num fi morbis quoque mederi professus effet, cur Plinius ita illum nominaverit, nec medicum vocasse contentus fuerit, nullam profecto caufam probabilem concipere possum. Ex contemtu quidem id factum V. R. opinor, nequaquam admittet, qui medicos et chirurgos pari semper conditione et dignitate apud veteres Romanos extitisse contendat. Sed, ut fupra explicatum fuit, Romani Archagatho, totique illius medicinae rationi, adeo infensi fuere. ut medicos, qui Romam proximi venerunt, artique fuae cives primi conciliarunt, non chirurgos, fed clinicos fuiffe, verifimillimum videatur. Postea vero etiam illos iterum admissos fuisse. atque artem fuam cum laude illic exercuisse, non ex Celso tantum, sed aliis etiam intelligimus. Alconis enim vulnerum medici Print 1

(184)

medici, qui fub Claudio vixit, mentionem facit Plinius'. Multos etiam chirurgos Scribonius Largus passim commemorat, cuius sequentia verba notatu digna videntur: Quamvis ex magna parte ad diaetaeticos pertinentes compositiones jam exhibuerimus; tamen quasi claudicat et vacillat bic liber, nisi eas quoque compositiones, quae ad chirurgos pertinent, posuerimus: quare initium en emplastris faciemus?. Porro ufitatum est ei loquendi genus, cum de medicamentis verba facit, medicorum appellare; cum vero de emplastris, chirurgorum. Sic, Cassii medici colice3, antidotus Marciani medici4; emplastrum vero chirurgi Tryphonis, emplastrum Megetis chirurgi 6, et saepe alias. Unde medici appellatio-

L. rxix. c. r. Compof. cc, Ibid. cxx. Ib. ccii.

nem nal' ezoyin, ut aiunt, iis, qui morbis mederentur, illum attribuisse patet. Galeni et aliorum posterioris aevi testimonia ad hanc rem confirmandam adducere, omnino supervacaneum existimo. Sed ut illud obiter notem: quae tam Crassus, quam Celfus, de medicinae partitione post Hippocratem facta scribunt, ad tempus quo apud Graecos fieri coepit, tantum spectare videntur. Nam Herodotus profecto, qui Hippocrati aequalis fuit, apud Aegyptios etiam fua aetate fingulorum morborum medicos fuiffe narrat. Verba illius funt: 'H A intern rala tadé ou dédatai uns 1808 enay & intros egi, & & axedrar maila N inspor es a maia ci uer pap oppanum inspoi nales éaos, os de nepadis, os de odortos, os Ai nata mour, oi de tor aparéer 18001

Hft. L. ii. c. 84.

Aa

Haec

Haec medendi artis in Aegypto partitio, ut describit Herodotus, ab ea Graecorum longe suit diversa. Posterioribus autem seculis Graecanicam istam illic obtinuisse, Celsi verba indicare videntur.

Sed tres viros eruditos, Mercurialem scil. Clericum, et Menagium, in partes suas pertrahere V.R. conatur. Mercurialis autem verba paulo plenius hic adfcribere non pigebit. Adjiciam, inquit, et illud, tempore Hippocratis consuevisse medicos domibus propriis languentes alere, ut majori sedulitate eos curarent: de chirurgis loquor, quales fuisse omnes priscos medicos, satis compertum habent, qui in auctoribus antiquioribus, et praesertim Hippocratis monumentis legendis sunt diligenter versati: imo usque ad tempora Galeni etiam sibi ipsis medi-

medicamenta parare Solitos fuisse, multis ex ejus commentariis colligitur. Quosnam hic priscos medicos intellexerit Mercurialis, ex eo liquido fatis fignificasse videtur; quod ad Hippocratis praesertim monumenta nos mittit, unde medendi corum rationem discere possimus. Sed quid hoc ad Celfi partitionem, cujus auctores, din quidem post Hippocratem, at multos tamen annos ante Caefarum aetatem vixisse narrat? Quod scribit autem Mercurialis, medicos usque ad tempora Galeni etiam sibi ipsis medicamenta parare solitos fuisse; ut de omnibus id universe accipiatur, verba illius non requirere videntur. Et Plinius certe fui temporis medicos, quod illud neglexerint, more folito ansam increpandi arripit. Haec omnia, inquit, medici (quod pace eorum di-Aa2 Pi Bob

dixisse liceat) ignorant, pars major et nomina; in tantum a conficiendis medicaminibus absunt, quod esse proprium medicinae solebat. Nam quoties incidere in libellos, componere ex his volentes aliqua, hoc est, impendio mi serorum experiri commentaria, credunt Seplasiae omnia fraudibus corrumpenti. Jam quidem facta emplastra et collyria mercantur; tabesque mercium, aut fraus Seplasiae sic exteritur. Hos medicaminum venditores Scribonius Largus institores pigmentarios appellat. Verum, inquit, adjicere oportet, quod ex lacte ipso silvatici papaveris capitum fit, non ex succo foliorum ejus, ut pigmentarii institores ejus rei compendii causa faciunt 2. Idem hominum genus

'Hift. L. xxxiv. c. 11. Compos. xxii.

doctif-

doctiffimus Salmafius ita describit: Pharmacopolas nostros esse constat diversos a veterum Graecorum pharmacopolis. Iidem quippe cum pigmentariis Romanorum, qui omnium rerum institores erant, quaecunque ad medicinam pertinent. Herbas medicas colligebant, condiebant, servabant, succos ex his eliciebant, medicamenta etiam plerumque componebant, quae medicis venderent '. Sic apud Galenum memoratur Pamphilus quidam μυχματοπώλης . Celebratiffimis autem medicis, tam apud Graecos, quam Romanos, mos plerumque fuit, fervos, qui medicamenta fibi componerent, domibus fuis retinere. Ita Scribonius Largus: Cassii medici colice bona, multis nota propter effectus vera baec est, ut ab ejus

Servo

Proleg. in Exerc. De hom. hyl. iatr. L. vii. De comp. med. fec. loc. c. 3.

fervo Atimeto accepi, legato Tiberii Caesaris, quia is eam solitus erat ei camponere. Hoc veterum medicorum curam et sedulitatem forsan ostendat, in dedecus vero eorum nequaquam cedit.

Sed ad Clericum venio, qui, fi V. R. fidem habeamus, dubitat, an Celsus de ea medicinae partitione, tanquam facta; an solum exoptanda, esset locutus. Ceterum qui Clerici ipsius verba inspexerit, contrarium, ni fallor, plane percipiet. Ce fut, inquit, à peu près du temps d'Hérophile et d'Erasistrate, selon la remarque de Celse, que la médecine, qui jusqu' alors avoit éte exercée avec toutes ces dépendances par une personne seule, sut partagée en trois parties, dont chacune sit

Compos. cax.

(191)

dans la suite l'occupation de trois personnes differentes. Ces trois parties furent la médecine dietétique, la pharmaceutiqué, et la chirurgique. At mox quidem: Pour revenir au partage de la médecine, nous l'avons expliqué précisement au sens de Celse, qui l'a reglé de cette manieré; foit que la chose se pratiquat effectivement ainsi de son temps, soit qu'il ait voulu simplement mar-quer, comme elle devoit aller. Hoc autem de illa parte praecipue, quam pharmaceutique appellavit, se intellexisse, tum ex iis, quae proxime fequuntur, plane fignificat; tum ex sequentis etiam capitis initio, quod ita se habet: La chirurgie en particulier semble avoir éte plus réellement Jeparée du tronc de la médecine, que la pharmacie. Et deinde per totum istud caput celeberrimos apud veteres

veteres chirurgos recenset. Chirurgiam igitur a reliquo medicinae corpore separatam fuisse, suosque professores habuisse, non dubitavit Clericus; sed num pharmaceutice etiam revera sejuncta fuisset, hoc quidem dubitasse videtur.

Quod ad Menagium attinet, hanc partitionem post Antoninos disertim collocat; sed nil mirandum, si jurisconsultus quidem, licet alioquin eruditus, in medicis rebus sorte caecutiret.

Neque exempla, quae ex antiquis scriptoribus auctor noster adducit, ad causam suam tuendam magis conferre videntur. Archagathum chirurgum suisse ex Plinio discimus, doceat igitur V. R. in morbis quoque medendis eum versatum suisse : nam medici appellationem horum utrique generi communem suisse inter

inter omnes convenit. Haud tamen diffitendum est nonnullos, etiam post artis divisionem a Celfo memoratam, et morborum et vulnerum medicinam exercuisse; qualis medicus iste in Plauti Menaechmis ridicule fatis fingitur. Ejusmodi quoque fuisse, qui castra sequerentur, verisimile videtur. Quemadmodum et hodie chirurgi nostri navales, ac saepe castrenses, utroque munere funguntur. At nemo certe ex eo chirurgiam a reliqua medicina apud nos non revera separari, aut medicos et chirurgos idem genus hominum effe dicet. Hinc igitur quid de medico illo C. Marii, atque etiam militis veterani apud Ciceronem, statui oporteat, fatis perspicue videmus. Praeterea, si quis domesticos illos medicos utramque provinciam haud raro administrasse existimet, Bb : 油油位 cum

cum eo nequaquam contendam. Etenim cum familiae valetudo eorum curae committeretur, qui in utramque partem parati effent et instructi, quantum liceret, domini fine dubio conquirebant. Atque ex horum numero Catonis fuerat medicus, qui tunc patronum fequeretur. Verum proceres Romanos, aliofque viros illustres, medicis hisce salutem suam prorfus commissife, quis credet? Operam eorum, qui artem publice exercebant, annuo falario conduxisse fupra oftendimus: neque illud tantum, sed et aliorum profesforum, arte infignium, quoties res postularet, confilium adhibere solebant. Ita Chariclem, non regere valetudines Tiberii, sed consilii copiam praebere solitum fuisfe, tradit Tacitus. Et eodem senfu forsan illa Lampridii verba de Alexandro Severo intelligi poffint:

fint: Medicus sub eo unus palatinus salarium accepit; ceteri omnes, qui usque ad sex fuerunt, annonas binas aut ternas accipiebant '. Ex his septem medicis valetudo imperatoris primo praefertim commissa fuisse videtur; reliquorum autem confilio, pro re nata, utebatur. Post ea, quae hactenus diximus, in ludis gladiatorum utrumque munus ab eodem homine praestitum fuisse, nemo, opinor, demirabitur. Sed frustra est V. R. cum ait, imperatorum temporibus primum in partes varias ita secari quasi, et dividi medendi artem, ut vel minima quaeque corporis pars medicos sibi proprios habere coeperit. Nam Crassi oratoris aetate medicos fuisse, qui oculos folum mederentur, fupra vidimus.

Lamprid. in vit. c, 42.

B 2 Postea

Postea tamen nonnullos omnes fimul partes exercuisse ex inscriptionibus satis constat. Neque id mirum sane in ea urbe, qua, ut scribit Plinius, cuicunque medicum se professo statim crederetur'. At quales istos homines fuisse credamus? Vix dubitandum est, id, quod plerumque evenit, iis etiam temporibus in usu fuisse, ut quo minus quis sciret, eo plura profiteretur. Si Plinium certe inspiciamus, ubi tot medicos fama et arte infignes apud Romanos recenset, quae de medendi illorum ratione commemorat, nihil omnino cum chirurgia habent communia; Archagatho tantum et Alconte exceptis, quos a ceteris igitur diftinguit, alterum vulnerarium, alterum vulnerum medicum appel-

Hift. L. xxix. c. s.

13 109

lans. Quo confilio id factum existimare debemus? Nonne clarum
et apertum est indicium, reliquos
non vulneribus, sed morbis medendis se totos addixisse? Praeterea, opera quaedam Antonii Musae, et Themisonis, plura vero
Asclepiadis ab antiquis scriptoribus laudantur, quorum nulla ad
chirurgiam spectant'. Neque omitti hic debet carmen illud
Martialis, toties in hac quaestione laudatum:

Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diaulus; Coepit, quo poterat, clinicus esse modo².

Jam si omnis chirurgus etiam clinicus suisset apud Romanos, qua ratione Diaulus, ex chirurgo vespillo sactus, tunc clinicus esse

Vid. Pabric. B. G. Vol. xiii. p. 65, 90, 432.
Lib. i. Epigr. 31.

ambiguitate vocis clinici petitus, ni chirurgia et clinice diversorum hominum munera fuissent. Ex iis igitur quae hactenus diximus, quam temere et inconsulto auctor noster, apud veteres Romanos utrasque simul medicinae partes ab eodem semper exerceri, affirmaverit, omnes, opinor, facile percipient.

Ad praestantiam igitur et dignitatem illius medicinae partis,
quae morbis mederi profitetur,
jam procedimus. Neque aperte
minus chirurgiae praeponit Celfus, quam ab ea distinguit. Ex
tribus, inquit, medicinae partibus, ut dissicillima, sic etiam clarissima est ea, quae morbis medetur'. Quid planius, aut diserte magis exprimi potuit? At

Praef, ad Lib. i.

(tiqoo

non artis, sed hominum dignitatem scilicet V.R. dixit. Ceterum vix ea, ut arbitror, separanda esse contendet, quae communi omnium consuetudine conjuncta intelliguntur. Quis enim nescit artis praerogativam prosessoribus etiam praelationem vulgo tribuere?

SED nequaquam hic praetermitti oportet, quod in operis initio furis Civilis Professorem Regium sibi declarasse dixit: nimirum "haud credere se, chirurgos" a reliquis medicis antiquitus se" jungi; at contra, quasi ii po" tius pro medicis soli essent ha" bendi, non meminisse aliam in "jure civili medicorum sieri" mentionem, ac eorum, qui ma-"nu curare, seu secare consue-"verint". Hanc sententiam

lege quadam in margine citata confirmat. Si medicus servum imperite secuerit, vel ex locato. vel ex lege Aquilia competere a-Ctionem . At fequitur statim lege proxime sequenti: Idem juris est, si medicamento perperam usus est. Jam autem Jecare, et medicamento uti, tam diverfam notionem habent, ut altero loquendi modo chirurgus, altero clinicus fignificetur. Item in alia lege: Nec sumtum medicamentorum medicus libertus recte petet, quem ut patronam, ejusque familiam curaret, acceptabat 2. Unde igitur constabit in duabus hisce posterioribus legibus chirurgos, et non clinicos potius medicos defignari? Ad haec de archiatris in jure Romano faepius legimus. Num et hi quo-

L. 7. §. 8. ff. Ad leg. Aquil.
L. 10. §. 3. ff. De ann, legat. et fideicomm.

(201)

que inter chirurgos numerari de-

SED auctor nofter oratorum ritu graviffimam accufationis partem ad ultimum locum referva-" Meadius autem, inquit, " ne, fi nihil omnino de igno-" bili medicorum veterum statu "fateretur, obstinatum nimis " et pervicacem sese oftenderet, " concedere tandem aliquid vide-"tur; sed tanta verborum ob-" scuritate involutum, et quasi vi " extortum, ut fensum inde vix " ullum quidem, nedum clarum " et distinctum elicere facile va-" leamus: ejusque ideo verba in-" tegra huc apposui, ut solertior " aliquis ea mihi expedienda fuf-" cipiat.

"Nihil igitur servile, inquit ille, aut tenue quidem, artem

Orate Harv. p. 94

ententen.

Ge "nostram

« nostram adbuc dedecorat. Sed " ut plane et sine fuco totam rem " dicam, simul cum ingenuis mul-" tis, et doctis viris, non pauci " scientiae et fortunae bonis in-" feriores illis temporibus Ro-" mam veniebant; qui etsi non " medicamentis, sed manu cura-" rent, medici tamen appellaban-" tur. Hi in divitum et magna-" tum clientelam se conferebant, " et servi agebant, donec civita-" tem consequerentur; inde li-" berti, nomen alicujus familiae " Romanae sibi adsciscere sole-" bant; neque raro, si ingenium " studio literarum excoluissent, "morbis etiam internis mede-" bantur, et in medicorum clini-" corum censum veniebant. Tali " conditione fuit Antonius Mu-" fa, &c.

"Haec ille; sed ut mihi qui-"dem videtur, cum verbis, tum "senten-

" sententiis sibi ipsi plane repu-" gnans: ut enim alia omittam; " ego sane haud intelligo, quem-"admodum ii, qui e Graecia "Sponte quidem venissent, atque " in divitum clientelam sese con-" tulissent, servos deinde Romae " agere, iidemque magnatum cli-" entes et servi simul esse pos-" sent? Hujusmodi autem omnia, " (five errata, seu minus tantum "accurata vocemus) et longe " quidem majora, tali certe viro " facile funt ignoscenda; cui tan-"tis rebus occupato, otium ad "hujusmodi nugas exquirendas " nullo modo fuppetit; cujusque " affiduis occupationibus quan-"tum unquam morae interpona-"tur, tantum sane de publicis " commodis detrahitur '

Differt. p. 25; 26.

a culturative

Cc2 Totum

Totum hunc Meadii locum adeo perabfurdum esse V. R. pronunciat, ut cum verbis, tum lententiis sibi ipsi plane repugnet. Prudenter autem fecit, quod, reliquis omnibus aliorum conjecturae relictis, unum tantum commemoret, quod speciem aliquam repugnantiae in se continere videtur. Nequit scilicet intelligere, quemadmodum ii, qui e Graecia sponte quidem venissent, atque in divitum clientelam se se contulissent, fervos deinde Romae agere, iidemque magnatum clientes et fervi simul esse possent. Miror autem V. R. non observasse, quicquid hic repugnantiae fit, non Meadii effe, sed suum. Nam vox clientes apud Meadium non occurrit. Clientes quidem non Jervi, sed liberi homines fuerunt; clientela vero haud femper ad strictum illud jus patronatus, a Romulo

Romulo constitutum, refertur; sed latiori sensu nonnunquam accipitur. Ita Chaerea apud Terentium:

Thais se patri commendavit: in clientelam et fidem Nobis dedit se':

Ubi vox clientela non ea omnia complectitur, quae inter patronum et clientem Romuli constitutio postulavit; sed sui tantum, ac suarum rerum defensionem denotat. Haud ignoro hanc Graecam esse fabulam; at ni eo sensiu vox apud Romanos usurpata suisset, scriptor accuratissimus aliam adhibuisset. Sed jurisconsulti etiam ita utuntur. Si quis post hanc nostri numinis sanctionem, in fraudem, circumscriptionemque publicae functionis, ad paque

Eun. v. 8, 9.

telli-

trocinium

Vid. Dion. Halicar. L. ii. c, 9. 10, 11.

trocinium cujuscunque conditionis confugerit; id, quod hujus rei gratia geritur sub praetextu do-nationis, vel venditionis, seu conductionis, aut cujustibet alterius contractus, nullam babeat firmitatem. Et post pauca: Hae autem personae quae contra publicam utilitatem in clientelam sufcepisse collatores detectae fuerint; nobiliores quidem centum auri librarum condemnationem subire cogentur, mediocris vero fortunae facultatum suarum amis-. Quod prius sione plectentur patrocinium, mox clientela hic dicitur; et utroque vocabulo rufficorum collatorum tutela ac defenfio, in fraudem fisci aut aliorum creditorum, fignificatur. Proinde fervos etiam in hoc patrocinii vel clientelae genus sufcipi potuisse, ex proxima lege in-

L. 1. C. Ut pemo ad fuum patrocinium &c.

telli-

telligimus; quae praecipit, Ne quis vicanis patrocinium polliceatur, vel agricolas in clientelam suscipiat, redituum alteriusve lucri promissione recepta; et ut qui haec non servaverit, supradictis poenis, majorique commotioni subjaceat. Praeterea ut vicani, si servi sint, dominis castigati reddantur: si liberi xx libris multentur, &c 1. Quapropter, etfi clientum appellatio liberis folum hominibus tribuatur, clientelam tamen latiori fensu usurpari, quam ut clientes proprie dictos semper respiciat, perspicuum est. Atque idem aliis vocibus conjugatis usu venisfe, ut aliae aliis plura fignificent, invenimus. Unum exemplum adferam, quo rem ita se habere V. R. facile conceffurum, persuafum habeo. Familia, inquit Ul-

! Ibid. 1. s.

pianus,

(208)

pianus, varie accepta est; nam et in res, et in personas deducitur. In res, utputa in Lege XII Tabularum his verbis: adgnatus proximus familiam habeto. personas autem refertur familiae significatio ita; cum depatrono et liberto loquitur lex: ex ea familia inquit in eam familiam, &c '. Atque idem alibi: Familiae appellatione omnes, qui in servitio sunt, continentur: etiam liberi homines, qui ei bona fide serviunt, vel alieni : accipe eos quoque, qui in potestate ejus funt'. At vero aut famulus de servo tantum dicitur; aut V.R. argumentum de Pyrrhi regis medico, quem Claudianus famulum ejus appellat3, hinc plane evertitur. In fumma ergo, ut non omnes in familia erant famu-

V. S. l. 195. 6. 1. L. 25. 6. 2. ff. De aedil, edict. Vid. fupra, p. 124.

li, ita nec omnes in clientela erant clientes. Cum Graecos igitur medicos tenuis fortunae, ac notae obscurioris, in divitum et magnatum clientelam se nonnunquam contulisse, et servos egisse, dicit clarissimus Meadius; quidnam fit in verbis repugnantiae, neutiquam percipio. Et quod ad sententiam attinet, tangit sane hunc morem libertus apud Petronium, qui alteri interroganti, Quare servivisti? respondet: Quia ipse me dedi in servitutem, et malui civis Romanus esse, quam tributarius. Et nunc spero me sic vivere, ut nemini jocus sim, homo inter homines suos '. Ad quem locum doctiffimus Burmannus, Hac arte, inquit, peregrini emebant civitatem Romanam, dando se in

Satyric, cap. 57.

Dd

Jervi-

fervitutem Romano, adjecto pacto, ut manumitterentur. Porro jure civili liberum hominem servituti se subjicere potuisse docemur'. En igitur, quod tanta verborum obscuritate involutum, et quasi vi extortum esse, ut sensum inde vix ullum quidem, nedum clarum et distinctum elicere facile valeamus, auctor noster exclamat! Sed cum parturiunt montes, qualis soetus expectandus sit, olim monuit poeta.

CETERUM non ab re forsan erit, si jam paululum respicientes,
illam auctoris nostri admonitionem consideremus, cum ait, Dum
a medicis contumeliam propulsare conatur, caveat tandem vir
dignissimus, ne in alios ipse
quidem contumeliosus reperiatur: chirurgos velim, viros sane

²L. 5. 6. 1. ff. De statu hom,

honestos,

honestos, et reipublicae utiles. Cur autem dignissimus Meadius in chirurgos iftos, quos sponte fua in brevem servitutem se tradidisse censeat, magis contu-meliosus haberi debet; quam V. ipse R. in omnes medicos, quos non servos tantum, idque invitos, sed mortalium etiam bumillimos appellet? Pulcherrime fane ab hoc strenuo chirurgorum patrono viri isti honesti, et reipublicae utiles adornantur; dum ipsos infimae et extremae sortis homines, Graeculos fugitivos et esurientes; artemque illorum illiberalem, sordidam, ac cive prorsus indignam fuisse pronunciet. At reliquis interim medicis haud contemtiores fuisse affirmat. Recte quidem. Magna igitur erit consolatio, quod non solos, sed conjunctim cum aliis eos traduxerit, et inter vilissima atque Dd 2

(212)

abjectissima mancipia collocaverit!

At "Clericus, inquit, in libro "illo, quo medendi historiam " diligenter et erudite contexuit, "hanc omnem quaeftionem co-" piose tractat ; et quamvis me-" dicus, non dubitat tamen, quae " in utramque partem dici fo-" lent, in medium proferre, aliis " judicium relinquens : in hoc "tantum errare visus; quod "Sponii auctoritatem sequens, " medicos illos Arruntium, Cal-" petanum, Rubrium, &c. quos " Romanorum primos medicinam " attigisse dicit, ex amplissimis " civium familiis ad eam illico " accessisse credat '." Verum est, quod de Clerico in priori parte sententiae dicitur. Sin autem in hoc tantum errare vi-

Hiff. de la med. Par. iii. l. 1. c. 2.
Differt. p. 26. 27.

fus est, quod medicos illos Arruntium, Calpetanum, Rubrium, &c. ex amplissimis civium familiis ad eam illico accessisse credat; in plurimis certe V.R. errasse neceffe eft. Clericus enim non fervos, fed ingenuos homines fuiffe, qui Graecam medicinam primi Romam attulerint, et in manibus fuis postea illic potissimum retinuerint, affirmat. Et quamvis fervorum exempla, quae contrariae sententiae fautores ex variis scriptoribus collegerint, diligenter exponat; plures tamen medicos, quos ipfe ex Romanis familiis ortos fuisse censet, in hoc et sequentibus capitibus commemorat. Nequaquam igitur medendi artem Romanorum gravitate indignam existimavit. Sed operae pretium est, quid de servis istis fenserit, audire. Ceux que Suetone, et les autres auteurs

teurs qu'on a citez, appellent médecins, pouvoient n'être pour la plupart que des chirurgiens, ou de ceux qui exerçoient la pharmaceutique. Num minus jam Clericus in chirurgos contumeliofus fuiffe videtur, quam Meadius? Sed in errore etiam verfatur V.R. cum medicos illos Arruntium, Calpetanum, Rubrium, &c. Romanorum primos medicinam attigisse, Clericum dixisse scribit. Nam Julium Bassum, Sextium Nigrum, C. Valgium, et Macrum, fub Augusto ante memoraverat; de istis autem, utrum in extrema parte ejusdem imperii, an potius fub Tiberio, Caligula, aut Claudio poni debeant, incertus esse videtur. Quae igitur in utramque partem dici solent, Clericus ita in medium profert; ut eam partem, quam V. R. amplexus eft, plane rejiciat. HAEC

HAEC funt argumenta et auctoritates, quibus Vir Reverendus confisus, medicorum apud
veteres Romanos degentium conditionem servilem atque ignobilem fuisse, ostendere proposuit.
Singula, quanta licuit brevitate,
consideravimus; nihilque omnino, in quo vis ac sirmamenti
aliquid ad causae illius desensionem inesse videretur, scientes
praetermismus. Quam seliciter
autem probatio ei successerit, jam
aliorum judicio relinquimus.

In priori capite, quo de medicorum statu generatim agit, primis de annis artem medicam apud Romanos non nisi a servis et extremae sortis hominibus, quos fere omnes a Graecis habuerunt, administratam suisse asserti. Ubi idem sane bis dicitur:

tur: nam fervi, non liberti, extremae fortis homines fuerunt. Et tamen proximis verbis servos hosce libertatem prius adipisci, quam officinas ad operam suam, artisque instrumenta publice vendenda conducerent, solitos fuisse fignificat. Paucis autem interpositis, post Graeciam tandem et Asiam subactas, principes viros primum Graeculos Servos medicinae peritos coemere coepisse statuit; quorum deinceps in manibus, ut ait, medendi ars ac provincia fere omnis versata est. Sed mox iterum veteres illi Romani medendi artem a servis omnino occupatam atque administratam, tanquam illiberalem ac fordidam rejecisse dicuntur. Nihilominus tamen haud negandum esse dicit, quin cum servulis bisce sese conjunxerint Graeculi esurientes, lierae fortasse, sed bumilis cer-

te et abjectae conditionis: quos omnes J. Caesar civitate donavit. Atque haec prima scilicet medicis ad honores janua patefacta. Artem autem ipsam, magnis licet privilegiis munitam postbac atque ornatam, vix unquam tamen inter liberales censeri autumat. Imo, quis credet? post januam hanc ad honores medicis patefactam, cum apud principes gratia valere, opibusque et variis immunitatibus aucti, ex servili atque ignobili statu ad honestum, atque ex tenebris et obscuritate in lucem et splendorem evadere coeperunt; in humillimis mortalium a Seneca adbuc numerantur. En itaque medicae rei faciem apud veteres Romanos, ut auctori nostro eam depingere placuit! Sed quis non videt haec ita fecum difcordare, ut plane fint aous ala?

Ee

Con-

Contra autem verus medicorum status, artisque illorum apud Romanos, quantum ex antiquis scriptoribus colligere potuimus, talis fuisse videtur : Graecorum medicina, quae per primos pc annos Romae non obtinuerat, haud ita multo postea ab ingenuis viris illuc adferebatur. Et cum fequenti tempore principes viri, ac divites, fervos hac arte instructos in privatum ufum fibi comparare coeperunt, liberi folum homines eam nihilominus publice exercebant. Ars autem ipfa illiberalis aut fordida nunquam habebatur. Cicero certe inter liberales reponit : et Seneca liberalissimam appellat; qui de ipsis etiam medicis alibi loquens, borum, inquit, apud nos magna caritas, magna reverentia eft'. Imo dum stetit respublica, in fummorum virorum amiciti-

De benef. L. vi. c. 15.

am et familiaritatem medici adhibebantur; ficut Craffus Afclepiade se amico usum fuisse dicit. Medici autem, quos J. Caefar civitate donabat, omnes liberi, et plerique faltem ingenui fuere. Ab Augusto quoque, et aliis deinceps principibus, variis immunitatibus ornati, opibusque jam florentes, gratia et amicitia apud illos haud raro valebant. Hinc et ars eorum majoribus praemiis quotidie augebatur. Quin et archiatrum fuum, nomine Andromachum, habuit Nero, ut ex Galeno discimus'; de qua dignitate postea, et immunitatibus ei concessis, in jure Romano haud raro legimus. Scholae etiam, vel collegii, medicorum ruinae in Esquiliis adhuc extant. Et Alexander Severus, ut tradit Lampridius, rhetoribus, grammaticis, medicis, aliifque falaria

L. i. Antidot.

instituit, et auditoria decrevit, et discipulos cum annona pauperum filios, modo ingenuos, dari jusst'. Interim tamen morem istum servos medendi arte peritos, qui familiae valetudini privatim ministrarent, alendi, nobiles et opulenti homines semper retinuerunt. At servi isti tam nomine, quam officio, ab iis diftinguebantur, qui artem publice exercerent; nam ut hi professores, fic illi domestici medici vocabantur. Nihil autem prohibuit, quo minus liberti in profesiorum numerum admitterentur, quod et saepe accidit; quanquam major pars corum, qui arte infignes erant, ingenui fuisse videntur. Porro etfi Romae res medica in Graecorum manibus praecipue semper versata fuerit; cives tamen Romani, iique bene nati, sub Caesaribus saltem non defuere,

In vit, c. 441 inf.

qui huic studio sese addixerint. Haec vera esse artis salutaris essigies, uti inter Romanos conspecta suit, si auctoribus eorum sidem habeamus, videtur; ut dispar admodum ac dissimilis ei, quam V. R. delineavit, ita multo sane pulchrior et amabilior.

In posteriori capite chirurgos a reliquis medicis nec nomine, nec conditione antiquitus unquam distingui; et apud veteres Romanos utrasque simul medicinae partes ab eodem semper exerceri, contendit.

Prudenter autem hanc partem alteri subjecit. Nam si omnes medicos servos suisse probasset, tota quaestio de conditionis diversitate eadem opera suisset sublata; quandoquidem, ut lex ait, in servorum conditione nulla est differentia. At Celsus sane hanc

Inft, De jure person, 5. 3.

rem longe aliter explicuit. Nam et chirurgiam a reliquo medicinae corpore diductam fuisse, suofque professores apud Romanos habuisse, oftendit. Neque minus aperte eam medicinae partem, quae morbis medetur, ut difficillimam, fic etiam clariffimam effe declarat. Item Craffus apud Ciceronem etiam fua aetate alios medicos morbis, alios vulneribus, alios oculis mederi folitos teftatur. Ceterum inferioris notae medicos, qui omnium morborum vulnerumque curationes profiterentur, semper extitisse, nemo, opinor, denegabit. gnes autem viros, arteque celebratos, haud ita se comparasse, fed uni tantum parti fe totos addixiffe, fatis manifesto constat. At vero cum res chirurgica apud veteres in opera magis, quam ftudio poneretur, sententia eorum a vero minime abhorrere viderom tur;

tur; qui fervos hujus praecipue partis expertiores fuisse, ideoque libertatem adeptos eam plerumque exercuisse, censeant.

SED cum tota baec disputatio in historica quadam disquisitione unice versetur, ut V. R. recte observat; miretur sane aliquis, cur tot veteres scriptores, verbis eorum aut plane corruptis, aut in alienum sensum deflexis, quasi obtorto collo in causae suae patrocinium invitos cogere studeret. Nihil enim bonis literis gravius detrimentum adferre potest; quam cum viri eruditi otio suo et doctrina ita abuti velint, ut incerta pro certis, ficta pro veris, quantumvis speciose proposita, incautis ac minus expertis obtrudere conentur. In hanc igitur arenam neque amore contentionis, neque fpe aliqua victoriolae commorus descendi; sed ut quo loco

(224)

res medica apud veteres Romanos revera steterit, manifestum fieret. Ob quam causam lector etiam mihi ignoscet, siquando rem magis dilataverim, quam ad ea refutanda, quae V. R. contra clariffimum Meadium, aliofque viros doctifimos attulerit, opus erat ; quo veterum scriptorum locis quibufdam, quae hanc quaeftionem obscuram reddere videbantur, lucem adferrem. cum ipse haec sua non immerito levicula effe fateatur; sperandum est fane, quando graviora ista, quae promittit, in publicum edet, gravioribus illum argumentis ea confirmaturum.

F I BRITA

ERRATA

PAG. 71. verf. 22. l. decuriones. 78. in marg. in vit. Cael. 88. 14. Evrychys. 110. 9. civitase. 117. 4. medicus. 118. 19. fut. 125. 10. minus. 139. 7, 18. medicius. 21. de prendre. 160. 1. videri. 161. 5. proximis. in marg. L. xxxii. c. 3, 169. 22. oportet. At licet. 179. 18. Praxagoras. 180, 15. Herones.

